

nové mesto

A man in a blue jacket and jeans walks towards the camera on a dirt path. The path is illuminated by a glowing, golden digital network of lines and nodes that extends from the foreground into the distance. In the background, a city is visible at sunset, with its lights reflecting on the water. The sky is a mix of orange, yellow, and blue, with scattered clouds.

Téma čísla

7 — 8 2026

Umelá inteligencia

Encyklika pápeža Leva XIV.
Peter Hric o AI vo vzdelávaní
Jesús Morán s mladými v Bratislave

NOVINKA

Ako sa modliť, keď nestíhate

Vtipná, úprimná a povzbudivá kniha pre mamy, ktoré túžia po modlitbe aj uprostred každodenného chaosu. Autorka knihy Claire de Féligondeová je mamou piatich detí a jej podcasty majú viac ako 35 000 poslucháčov.

obchod.nm.sk
0911 178 276

YDAVATEL'

Vydavateľstvo Nové mesto, s.r.o.,
Cablková 10, 821 04 Bratislava,
IČO 31 377 424

ŠÉFREDAKTOR

Cyril Dunaj

VEDÚCA VYDANIA

Mária Valigová

REDAKČNÁ RADA

Cyril Dunaj, Mária Valigová,

Mária Kostýlová, Mária Kohutiarová

TECHNICKÁ REDAKTORKA

Ľubica Hrmová

JAZYKOVÁ ÚPRAVA

Mária Majerníková, Katarína Boďová

PREKLADY A REDAKČNÁ SPOLUPRÁCA

Jozefína Brezovská, Štefan Kmeť

GRAFICKÝ DIZAJN

Mária Dolinská, Zuzana a Jozef Turlikovci

FOTO NA OBÁLKE

Obrázok vytvorený pomocou ChatGPT.

OBJEDNÁVKY A KONTAKT

Nové mesto Redakcia,

Tajovského 737/1, 040 01 Košice

casopis@nm.sk, +421 911 445 626

nm.sk/chcem-casopis/

PODPORA

Názov účtu: NOVE LUDSTVO

Č. účtu: SK 35 1100 0000 0029 4906 1968

Podpora cez darovaciu bránu:

www.nm.sk/podporte-nas/

Reg. číslo: EV 4634/12, ISSN 1339-0708.

S cirk. schválením Arcibiskupského úradu
v Trnave dňa 4. apríla 2001, č. 1143/2001

Dátum vydania: 20. jún 2026

Tlač: VMV Prešov

Cyril Dunaj

Umelá inteligencia a hľadanie ľudskosti

Možno s umelou inteligenciou ešte nemáme osobnú skúsenosť. Alebo ju vedome nevyužívame a zdá sa nám, že sa nás táto téma príliš netýka. Iní ju už používajú takmer denne – pri práci, štúdiu či vyhľadávaní informácií. Nech už patríme do ktorejkoľvek skupiny, jedno je isté: umelá inteligencia sa postupne stáva súčasťou sveta, v ktorom žijeme. A preto sa týka nás všetkých.

Umelá inteligencia patrí k témam, ktoré v posledných rokoch prenikli do mnohých oblastí života. Hovorí sa o jej možnostiach, o revolúcii, ktorú prináša do práce, vzdelávania či komunikácie. Zároveň však vyvoláva otázky, obavy a neistotu. Máme sa jej báť? Zmení nás? Nahradí človeka?

Možno však najdôležitejšia otázka neznie, čo urobí umelá inteligencia s nami, ale čo urobíme my s ňou. Téma umelej inteligencie totiž nie je v prvom rade témou technológie. Je témou človeka. Nášho pohľadu na samých seba, na iných ľudí a na svet, ktorý spoločne vytvárame. Žijeme v čase bezprecedentného technologického pokroku. Nikdy sme nemali k dispozícii toľko informácií, možností komunikácie a nástrojov na zjednodušenie života. A predsa mnohí hovoria o rastúcej osamelosti. Digitálna doba nám umožňuje byť neustále spojení, no zároveň odhaľuje, aké nenahraditeľné sú skutočné medziľudské vzťahy. Technológia dokáže odpovedať na otázky, viesť rozhovor či ponúknuť povzbudenie. Nedokáže však nahradiť blízkosť, dôveru, priateľstvo ani lásku.

Aj preto vzbudila veľkú pozornosť nová encyklika pápeža Leva XIV. Už od prvých vystúpení po svojom zvolení označoval umelú inteligenciu za jednu z rozhodujúcich tém súčasnosti a hovoril o nej ako o „*Rerum novarum* našej doby“. Vedome tak nadviazal na odkaz svojho predchodcu Leva XIII., ktorý sa na konci 19. storočia usiloval odpovedať na sociálne výzvy priemyselnej revolúcie. Dnes stojíme pred novou revolúciou – alebo sme už uprostred nej – revolúciou digitálnou. Encyklika však nie je predovšetkým o umelej inteligencii. Je o človeku. O ľudskosti, ktorú nemožno zredukovať na dáta, algoritmy či výpočtový výkon. Zároveň je sociálnou encyklikou, ktorá rozvíja sociálne učenie Cirkvi. To nevzniká odtrhnuté od reality, ale v dialógu so svetom a jeho výzvami. Práve preto je živé, dynamické a pozýva k spoločnému rozlišovaniu nových situácií, pred ktorými stojíme.

Na nasledujúcich stranách sa pokúšame zachytiť niektoré z rozmerov tejto témy. Nahliadneme do sveta technológií očami človeka, ktorý sa podieľa na ich vývoji a zároveň ich reflektuje ako manžel a otec. Pozrieme sa na otázku umelej inteligencie vo vzdelávaní a budeme hľadať odpoveď na otázku, či je pomocníkom alebo nepriateľom. A tiež sa venujeme najnovšej encyklike.

Tento téme sa venujeme aj na našom webe a pripravujeme knihu *Čo AI vaše deti nenaučí*. Aj tým chceme prispieť k uvažovaniu, ktoré sa netýka iba odborníkov, programátorov či učiteľov. Týka sa nás všetkých.

Možno totiž najväčšou výzvou umelej inteligencie nie je vytvoriť múdre stroje. Je ňou zostať ľudskými v čase, keď sa svet okolo nás mení rýchlejšie než kedykoľvek predtým.

V príhovore v Aule synody, pri predstavení svojej prvej encykliky *Magnifica humanitas*, pápež Lev XIV. vyzval, aby sa umelá inteligencia nestala nástrojom nadvlády, vylučovania a smrti.

Zdroj: Abaca Press/Alamy Live News

Vatican News

Pápež Lev XIV. zriadil vatikánsku Komisiu pre umelú inteligenciu (AI)

Vatikán reaguje na rastúci vplyv umelej inteligencie vytvorením novej medzidikastériálnej komisie. Pápež Lev XIV. schválil vznik orgánu, ktorý má koordinovať prístup Svätej stolice k umelej inteligencii, jej využívaniu vo Vatikáne, ale aj k etickým a antropologickým otázkam spojeným s jej rozvojom. Cirkev tým dáva najavo, že tému AI nevníma iba ako technickú novinku, ale ako otázku, ktorá sa dotýka dôstojnosti človeka, kultúry, komunikácie i samotného chápania ľudskosti.

Vznik Komisie pre umelú inteligenciu bol oznámený dokumentom pod názvom *Rescriptum ex audientia Sanctissimi*, podpísaným kardinálom Michaelom Czerným, prefektom Dikastéria pre službu integrálnemu ľudskému rozvoju. Dokument vychádza z audienzie Svätého Otca, ktorá sa konala 3. mája 2026.

Pápež v texte upozorňuje na prudký rozvoj umelej inteligencie v posledných desaťročiach, ako aj na zrýchlenie jej využívania v súčasnosti. Zároveň pripomína možné dôsledky pre človeka i celé ľudstvo a zdôrazňuje trvalý záujem Cirkvi o dôstojnosť každej osoby, osobitne v súvislosti s integrálnym rozvojom človeka.

Komisia bude združovať zástupcov viacerých vatikánskych inštitúcií: Dikastéria pre službu integrálnemu ľudskému rozvoju, Dikastéria pre náuku viery, Dikastéria pre kultúru a vzdelávanie, Dikastéria pre ko-

munikáciu, Pápežskej akadémie pre život, Pápežskej akadémie vied a Pápežskej akadémie sociálnych vied.

Koordináciou komisie bolo na prvý rok poverené Dikastériom pre integrálny ľudský rozvoj. Mandát môže byť obnovený, pričom následne môže pápež koordináciu zveriť aj inej zapojenej inštitúcii.

Úlohou komisie nebude iba sledovať technologický vývoj, ale aj podporovať spoluprácu medzi jednotlivými dikastériami a výmenu informácií o projektoch a aktivitách týkajúcich sa umelej inteligencie. Dokument osobitne spomína aj otázky pravidiel využívania AI v rámci Svätej stolice.

Nový orgán nadväzuje na doterajšie reflexie Vatikánu o umelej inteligencii, ktoré sa v posledných rokoch sústreďovali najmä na etiku technológií, ochranu ľudskej dôstojnosti a potrebu zachovať človeka ako subjekt, nie objekt digitálnych procesov. Už pápež František opakovane upozorňoval, že technologický pokrok bez etickej zodpovednosti môže viesť k novým formám nespravodlivosti, manipulácie či vylúčenia.

Lev XIV. teraz posúva túto reflexiu do konkrétnej inštitucionálnej roviny. Vatikán tým signalizuje, že umelá inteligencia nebude pre Cirkev iba témou konferencií a akademických debát, ale oblasťou, ktorá si vyžaduje koordinovaný prístup, praktické pravidlá a dlhodobé premýšľanie.

Marco Sanchioni

Magnifica humanitas pápeža Leva

Otvára veľkú tému o človeku v ére umelej inteligencie. Dokument nehovorí v prvom rade o technológiách, ale o tom, čo technológie od nás vyžadujú, aby sme pochopili o sebe samých. Táto naliehavá zodpovednosť nemôže čakať na inštitúcie.

Počas prezentácie novej encykliky Leva XIV. nastal jeden povšimnutiahodný moment. Slova sa ujal aj Christopher Olah, spoluzakladateľ spoločnosti Anthropic, jednej z popredných svetových firiem v oblasti umelej inteligencie, a povedal niečo neočakávané: „Ak chceme, aby táto technológia fungovala správne, je kľúčové, aby existovali ľudia neovplyvňovaní motívami, ktorým podliehajú tí zvnútra. Ľudia, ktorým záleží na dobrom výsledku vecí, ktorí sú ochotní hovoriť náročné pravdy a byť našimi úprimnými a premýšľavými kritikmi.“ A dodáva: „Preto som vďačný Jeho Svätosti a Cirkvi za to, že sa pustili do tejto práce vecí rozlišovať a usporadúvať.“

Nestáva sa často, že tí, ktorí vytvárajú najvýkonnejšie technológie našej doby, požiadajú náboženskú komunitu, aby sa pohľadom zvonka, čiže inými očami, pozrela na to, do čoho sú oni sami ponorení, pretože to tvoria zvnútra. Presne to sa deje v súvislosti s *Magnifica humanitas*, encyklikou uverejnenou 25. mája 2026, v ktorej sa pápež Lev XIV. venuje téme umelej inteligencie. Nie ako technický rozhodca, ale ako strážca otázok, ktoré technika sama osebe nedokáže formulovať.

Nie je to encyklika „o umelej inteligencii“. Už samotný názov je príznačný: *Magnifica humanitas* – *Veľkolepé ľudstvo*. Nie „riziká umelej inteligencie“. Nie „Cirkev a digitálny svet“. Dokument nehovorí v prvom rade o technológii: hovorí o tom, čo technológia od nás vyžaduje, aby sme pochopili o sebe samých.

Prvoradou a najdôležitejšou úlohou, ktorú text plní, je, že posúva diskusiu z technickej roviny na antropologickú. Problémom nie je, či umelá inteligencia funguje alebo nefunguje, či je užitočná alebo nebezpečná. Hlavnou témou je, kým sme my, keď ju používame, kým sa stávame a k akej predstave o človeku smerujeme svoje voľby. Ako píše pápež už na prvých stranách, „nádherné ľudstvo stvorené Bohom stojí dnes pred rozhodujúcou voľbou“: nie akú technológiu aplikovať, ale akú civilizáciu budovať.

Tí, čo sledujú debatu o umelej inteligencii zvnútra – medzi výskumníkmi, inžiniermi, filozofmi a tvorcami politik –, cítia v tomto prístupe až niečo nezvyčajné. Technické diskusie sa zvyčajne pohybujú okolo konkrétnych problémov: algoritmické bias (keď nesprávne navrhnuté algoritmy poskytujú nespravodlivé výstupy), transparentnosť modelov, správa údajov, vplyv na zamestnanosť. To sú reálne a naliehavé otázky. Encyklika však pripomína, že pod všetkými týmito technickými otázkami sa skrýva jedna, ktorá ich predchádza: Do akej polohy kategorizujeme ľudskú bytosť, keď sa rozhodujeme, ako tieto systémy budovať a používať?

Čo stroj nevníma

Jedna z najvýraznejších pasáží dokumentu sa týka samotnej povahy umelej inteligencie. Lev XIV. nepopiera mimoriadne schopnosti týchto systémov: rýchlosť, rozsah spracovávaných údajov, kvalitu generovaných odpovedí. Trvá však na rozlišovaní, ktoré verejné diskusie majú tendenciu stierať: „Takzvané umelé inteligencie neprežívajú skúsenosti, nemajú telo, neprežívajú radosť ani bolesť, nedozrievajú vo vzťahoch, nepoznajú zvnútra, čo znamená láska, práca, priateľstvo, zodpovednosť“ (99).

Dôsledok je jednoduchý a radikálny: „Môžu napodobňovať jazyky, správanie, hodnotenia, môžu simulovať empatiu alebo porozumenie, ale nerozumejú tomu, čo produkujú...“ (99). Systém umelej inteligencie môže napísať text, ktorý pôsobí empaticky, bez toho, aby kedykoľvek niečo prežil. Môže opísať bolesť, bez toho, aby ňou prešiel. Môže simulovať starostlivosť, bez toho, že by bol kedykoľvek v kontakte s človekom. A práve preto – nie napriek svojim schopnostiam, ale práve vďaka nim – hrozí, že bude obsadzovať a zvnútra vyprázdňovať priestory, ktoré patria ľudským stretnutiam.

Najprekvapujúcejšie je, že aj tí, ktorí tieto systémy vytvárajú, si tento problém uvedomujú. Olah vo svojom príspevku priznáva niečo dôležité: jeho výskumný tím nachádza vo vnútornej štruktúre modelov „stavy, ktoré

Nová encyklika pápeža Leva XIV.

Zdroj: Abaca Press/Alamy Live News

funkčne odrážajú radosť, spokojnosť, strach, bolesť či úzkosť“. A dodáva: „Neviem, čo to znamená, ale verím, že si to vyžaduje neustále rozlišovanie.“ Pozoruhodné je, že v samotnom jadre najpokročilejšieho výskumu umelej inteligencie sa vynára potreba kategórií, ktoré nepatria len do technického jazyka, ale aj do etického a antropologického.

Vzťah ako kritérium

Ak má táto encyklika určité tematické jadro, tak je to obhajoba vzťahu ako základného antropologického kritéria. Nie efektívnosť, nie rýchlosť, nie výpočtová kapacita: autentický vzťah s druhým, v jeho odlišnosti a nezredukovateľnosti. Riziko, na ktoré upozorňuje Lev XIV., nespočíva v tom, že by stroj „prevzal moc“ v zmysle sci-fi. Ide o niečo hlbšie: systémy umelej inteligencie môžu postupne prekresľovať podmienky, v ktorých sa ľudia stretávajú, a usmerňovať interakcie k tomu, čo má potvrdzovať očakávané a obmedzovať neočakávané. Keď algoritmy zosilňujú to, čo už poznáme, odlišnosť sa stáva menej viditeľnou a ťažšie postrehnuteľnou. Časom sa odstup či odlišnosť začnú považovať za opozíciu, protiklad. V tom sa odráža otázka, ktorú si už kladú mnohí rodičia, pedagógovia a lekári: nie, čo umelá inteligencia robí s deťmi, ale čo robí s ich schopnosťou byť s druhým, znášať ticho, vydržať námahu, ktorú vyžaduje

je konverzácia, ktorú nemožno optimalizovať. Najhlbšie nebezpečenstvo, ako píše pápež, nespočíva v tom, že si niekto myslí, že hovorí s človekom, keď hovorí so strojom. Spočíva v tom, že človek „stratí samotnú túžbu skutočne hľadať druhého“ (100).

Ani nadšenie, ani strach

Jednou z najzaujímavejších charakteristík dokumentu je jeho postoj k technológiám. Lev XIV. nie je pápežom, ktorý by bol proti technológiám. Nežiada zastavenie inovácií, ani neprezentuje pokrok ako hrozbu. Naopak, výslovne uznáva, že umelá inteligencia „môže liečiť, spájať, vzdelávať, chrániť spoločný domov“ (9).

Rovnako jasne sa však stavia proti nekritickému nadšeniu: proti entuziazmu, ktorý považuje každú inováciu za pokrok a každú efektívnosť za dobro. Skutočným kritériom nie je technická schopnosť, ale otázka, ktorú sformuloval už svätý Ján Pavol II. a na ktorú encyklika opäť nadväzuje: „Robí umelá inteligencia ľudský život na zemi vo všetkých jeho aspektoch ľudskejším, hodnejším človeka?“ (129).

Toto je tretia cesta, ktorú dokument navrhuje, pričom používa dva biblické obrazy, ktoré sa ťiahu celým textom. Na jednej strane je Babylonská veža: stavať bez ohľadu na človeka, hromadiť moc bez ohľadu na dôsledky, zredukovať všetko – aj podstatu člove-

ka – na údaje a výkony. Na druhej strane je opis obnovy Jeruzalema z *Knihy Nehemiášovej*: spoločne stavať, kúsok po kúsok, s ohľadom na každého, počnúc tými najkrehkejšími. Nie technokratická utópia, ani regresívna nostalgia. Spoločné stavenisko.

Od regulácie k zodpovednosti

Encyklika jasne hovorí, že regulácia je potrebná, ale nestačí. Potrebujeme primerané zákony, nezávislý dohľad, politiku, ktorá sa nevzdáva svojho poslania. Popri tom všetkom Lev XIV. pridáva niečo, čo vo verejnej diskusii často chýba: hovorí o naliehavej zodpovednosti, ktorá nemôže čakať na inštitúcie, ale ktorú priamo preberajú na seba tí, ktorí tieto systémy navrhujú, používajú a sú s nimi v každodennom kontakte.

Svätý Otec píše: „Vývojári nesú osobitnú etickú a duchovnú zodpovednosť, každé rozhodnutie pri tvorbe projektu má vyjadrovať víziu ľudstva“ (111). Nie je to všeobecná výzva k dobrej vôli. Je to upozornenie, že medzi zákonom a jeho vplyvom na skutočný život existuje určitý priestor – tvorený každodennými rozhodnutiami, voľbou dizajnu, konkrétnymi spôsobmi používania – v ktorom sa každý rozhoduje, kým chce byť. A tento priestor má svoj význam.

Možno práve toto je najdôležitejším bodom *Magnifica humanitas*: pripomenúť nám, že umelá inteligencia nepredstavuje pre nás len technologické otáz-

ky, ale duchovnú a kultúrnu otázku. Každú éru definujú aj nástroje, ktoré vytvára. Existujú však historické momenty, keď sa nástroje stanú takými mocnými, že nás nútia prehodnotiť samotný obraz človeka. A pred týmto sa ocitáme práve dnes. Preto encyklika nevyzýva len k tomu, aby sme umelú inteligenciu „správne používali“. Vyzýva k ochrane toho, čo robí život ľudským: schopnosť vzťahov, zmysel pre hranice, zodpovednosť, starostlivosť, rozlišovanie, schopnosť rozpoznať v druhom nie údaj, ktorý treba spracovať, ale jeho prítomnosť a potrebu stretnúť sa s ním.

Otázka, ktorá zostáva otvorená

V jednej časti encykliky Lev XIV. vyzýva nebať sa „zašpiniť si ruky na stavenisku našej doby“. Je to výstižný obraz: stavenisko nie je už hotový projekt. Je to miesto, kde sa pracuje, robia sa chyby, opravuje sa a buďuje spoločne.

Výzva, ktorú tento text predkladá, sa v podstate nelíši od tej, ktorej každý z nás čelí vo svojom každodennom živote: Ako zostať súčasťou transformácie, ktorá nás prevyšuje rýchlosťou aj rozsahom, no bez toho, aby sme ju pasívne znášali, a takisto bez toho, aby sme si namýšľali, že ju riadime zhora? Odpoveď encykliky nie je technická. Je to výzva, aby sme si neprestali klásť otázku, kým chceme byť. Nielen, aké stroje chceme vytvárať. Aké ľudstvo chceme chrániť.

Na predstavení encykliky sa zúčastnil aj Christopher Olah, spoluzakladateľ spoločnosti Anthropic, ktorá vyvíja umelú inteligenciu.

Zdroj: dpa/Alamy Live News

Veronika Székelyová

Umelá inteligencia vo vzdelávaní: pomocník alebo nepriateľ?

Peter Hric je pôvodným povoláním stredoškolský pedagóg, pred viac ako rokom založil projekt EDU AI, vďaka ktorému približuje používanie umelej inteligencie vo vzdelávaní. Zo začiatku školil hlavne na školách, ale postupne sa projekt rozšíril aj mimo oblasti vzdelávania.

////////////////////////////////////
Ako ste sa dostali od učiteľskej práce na gymnáziu k umelej inteligencii? Alebo AI dostala vás (smiech)? A ako vznikol nápad založiť projekt EDU AI?

Hneď po univerzite som nastúpil na plný úväzok ako učiteľ na gymnáziu v Košiciach. Tá práca ma vždy veľmi bavila. Nikdy som ju nevnímal tak, že je to len o tom, čo sa deje v triede počas hodiny. Viedol som rôzne krúžky, založil som školský podcast, reponoval som študentom. Som človek, ktorý sa rád púšťa do nových vecí. A to súvisí aj s AI. O ChateGPT som sa dozvedel asi po štyroch mesiacoch od jeho vzniku a hneď som to začal veľmi intenzívne testovať. Neskôr som prišiel na to, že AI vie veľmi pomáhať mne, ale aj iným učiteľom v ich práci. Z môjho pozorovania sa však zdalo, že učitelia tému AI nejakو neriešili. Chápete... konečne niečo, čo môže učiteľom naozaj reálne pomôcť v ich práci, a oni o tom nevedia. Tak som si povedal, že založím projekt EDU AI – vzdelávanie učiteľov v oblasti umelej inteligencie a pomôžem tak učiteľom v ich práci.

Aké boli začiatky? Ako reagovali učitelia na možnosti využitia umelej inteligencie pri vyučovaní? Vo všeobecnosti sú naklonení AI alebo skôr skeptickí?

Myslím si, že tá nálada sa postupom času mení. Ešte pred rokom by som povedal, že väčšina bola voči tejto téme uzavretá. Dnes to vnímam, že záujem by aj bol, ale je na vedení školy, aké prostredie vytvorí pre rast v tejto oblasti. Predsa len – je to podobné ako investovanie: musím zobrať niečo zo svojho času a často aj peňazí na to, aby sa mi to vrátilo v budúcnosti. Čiže myslím si, že momentálne učitelia vnímajú, že AI by im mala vedieť nejakو pomôcť, ale zároveň sú si vedomí, že sa potrebujú v tejto téme nejakو vzdeláť. A na to často nie sú ani peniaze, ani čas. Ak by som mal byť o čosi kritickejší, kým v biznise sa rieši len to, ktoré AI nástroje nám najefektívnejšie budú pomáhať, v školstve sa stále rieši otázka, či AI púšťať do škôl. Príde mi to ako škoda, lebo strácame čas, ktorý sme mohli využívať na zdokonaľovanie sa v AI nástrojoch. Zároveň to vnímam ako nevedomosť, že umelá inteligencia vlastne je a ako nám môže pomôcť.

Neboja sa učitelia, že ich AI nahradí? Alebo pripraví ľudí o prácu?

(Úsmev) Učiteľské povolanie je jedno z mála povolání, kde podľa mňa nehrozí, že zanikne. Pravda však je, že sa bude musieť zmeniť. Myslím si, že všetky pozostatky takzvaného tradičného vyučovania už naozaj musia nevyhnutne zaniknúť. Škola by sa mala viac zamerať na kritické myslenie, na charakterové vzdelávanie, na etiku, spoluprácu, komunikačné zručnosti a oveľa menej na

to, aby si dieťa niečo pamätalo v jednu konkrétnu hodinu v týždni. Myslím si, že učitelia sa podvedome boja tej zmeny, lebo tušia, že je nutná a nebude pohodlná. To, ako bude vyzeráť pracovný trh o päť rokov, nevieme predpokladať, a ako bude vyzeráť o 15 rokov, netušíme. Škola teda už nemá pripravovať študentov na nejaké pracovné pozície, ale má študenta sprevádzať tak, aby absolvent školy vedel, čo ho baví, v čom je dobrý a bol pripravený sa v tom rozvíjať.

Mali ste možnosť školiť, vzdelávať aj rodičov? S manželkou máte tri deti, ako sa ako rodič pozeráte na AI? Nebojíte sa, že deti to nebudú vedieť rozlíšiť, myslím, čo je skutočné, pravdivé a čo je umelo vytvorené? Čo by ste poradili rodičom, majú sa báť, majú byť obozretní alebo majú dovoliť deťom skúšať umelú inteligenciu?

Myslím si, že umelá inteligencia je nástroj. Nie je v princípe ani dobrá, ani zlá. Potom sú tu ľudia, ktorí robia veci dobré aj zlé. Ľudia mi hovoria: AI môže spôsobiť veľa zlého. Ja im odpovedám: Ale aj dobrého. Čiže, aby som odpovedal: rodičia majú byť obozretní a majú deťom dovoliť skúšať umelú inteligenciu (úsmev). Úloha rodičov v tejto téme je sprevádzať svoje deti a kontrolovať, či ich nástroje umelej inteligencie rozvíjajú, alebo degradujú ich potenciál.

Na čo ste vy osobne najčastejšie používali AI nástroje (príprava hodín, tvorba testov, diferenciácia, spätná väzba, administratíva) a čo v tom najviac pomáha alebo prekáža učiteľom?

AI nám pomáha za kratší čas dosiahnuť kvalitnejší výstup. Učitelia sú nadšení, keď im ukazujem, ako rýchlo vedia vytvoriť pracovné listy, podcasty, infografiky, Kahoot kvízy. A potom im ukážem, ako si nastaviť asistenta, ktorý im napríklad zadaním troch slov vytvorí prípravu na hodinu, ktorá dokonale sedí učiteľovi, ktorý asistenta vytvoril. Dnes už nie je žiadny problém prísť na hodinu aj s viacerými prípravami – lebo viem, že mám v triede rôznych študentov, a teda mám napríklad personalizované pracovné listy. A to sme stále pri základoch používania AI. Nie je to úžasné? AI na školách nie je len o tom, že rýchlejšie odpíšem na mejl, alebo že rýchlejšie napíšem nejaký projekt. AI umožňuje učiteľovi rozvíjať každého študenta v triede, na čo doteraz nebol čas.

EDU AI je veľmi úspešný projekt, o ktorý je veľký záujem. Ktoré iné profesie alebo oblasti práce prejavili záujem o vaše školenia v oblasti umelej inteligencie?

Áno, napriek tomu, že som tento projekt založil pre

////////////////////////////////////

učiteľov, tak vidím, že hlad po rýchlom návode, ako z AI vyťažiť čo najviac, je veľký. Okrem škôl chodím do centier poradenstva a prevencie, mal som intenzívny workshop pre starostov, pre vysokoškolských študentov, ale aj stavebné a realitné firmy. Myslím si, že vzdelávanie o AI je téma pre veľmi širokú škálu ľudí. Zdá sa mi, že každý pracujúci človek by mal mať základnú vedomosť o tom, čo dnes AI nástroje dokážu a ako na to, lebo často ľudia netušia, že aj oni si vedia množstvo procesov zjednodušiť.

Aké základné AI kompetencie by podľa vás mali mať vaši žiaci po skončení ročníka alebo školskej dochádzky a čo už pre to v praxi robíte?

Určite by sa podľa mňa nemalo stať, že absolvent príde na pracovný trh s tým, že žiadny AI nástroj ešte neskúsil. Naopak, myslím si, že od mladých, ktorí vstúpajú na pracovný trh, sa očakáva, že budú lídrami v téme AI a budú vedieť poradiť, ktoré AI nástroje sú najvhodnejšie pre ktorú činnosť.

Ak ich škola bude učiť, že použitie AI je istý druh podvodu, tak myslím, že len znižuje šance na uplatnenie absolventa. Každý absolvent by mal poznať viacero AI nástrojov, mal by vedieť vytvárať svojho vlastného asistenta a možno aj nejaké automatizácie, ktorých súčasťou bude nejaký AI jazykový model. Možno to znie veľmi technicky, čo som teraz povedal, ale ak by učitelia podporovali študentov v používaní AI, možno by nás prekvapilo, ako rýchlo vedia študenti vytvárať celé systémy, ktoré by mohli byť veľkým prínosom pre budúceho zamestnávateľa.

Čo keď na hodine AI vygeneruje chybné alebo zaujaté informácie – máte na to konkrétne aktivity, kde žiaci „overujú AI“?

Vždy odporúčam robiť to isté, ako pri práci s internetom. Poctivý prístup je – žiadnu informáciu nebrať „na prvú“ ako pravdivú alebo nepravdivú. Túto informáciu musíme preveriť – overiť zdroj, zistiť, či aj ďalšie zdroje podporujú túto informáciu, a pod. Aj pri vygenerovaných AI odpovediach je potrebné robiť to isté. AI nám však uľahčuje, že aj to overenie vieme urobiť rýchlejšie a zároveň pri zadávaní promptu, resp. vstupe vieme zdefinovať, ktoré zdroje považujeme za relevantné, alebo vieme zdefinovať, aby AI bola kritická voči našim informáciám, resp. aby ich konfrontovala. Záverečné vyhodnotenie, ako budem k zistenej informácii pristupovať, je už na mne – tak ako pri informáciách z internetu –, ja som zodpovedný za to, aká informácia pôjde odo mňa ďalej.

Aké sú najväčšie obavy spojené s AI v škole (opisovanie, strata kritického myslenia, súkromie žiakov,

závislosť od technológií...) a ako projekt EDU AI vie pomôcť tieto obavy riešiť?

Najväčší mýtus podľa mňa je, že študenti nebudú odteraz nič vedieť. Ako keby pravidelné písanie písomiek bolo zárukou budúcej múdrosti. Zlá správa pre učiteľov je, že už nemôžu dávať úlohy typu: napíšte doma esej. Dobrá správa je, že dnes môžu dávať omnoho zložitejšie úlohy a vyzvať študentov, aby si pomohli aj umelou inteligenciou. Za výsledkom si už budú musieť stať a budú musieť aj vysvetliť, ako sa k danému výsledku dostali. Tak na dosiahnutie výsledku budú potrebovať urobiť viac krokov a myslím si, že ich to naučí viac ako učenie sa z poznámok. Ako sme už naznačili, aj v otázke kritického myslenia mám nádej, že bude jednoduchšie odhaľovať hoaxy. Existuje geniálny nástroj NotebookLM, ktorý by som ako prvý učil študentov. Každý študent si tam vie prispôbiť učivo podľa svoj-

Peter Hric zo začiatku školil hlavne na školách, ale postupne sa projekt rozšíril aj mimo oblasti vzdelávania.

ho vlastného učebného štýlu. Texty sa zrazu dajú počúvať v podcastoch, vidieť v myšlienkových mapách alebo na prehľadných plagátoch. Študenti sa tak oveľa rýchlejšie naučia. A to nie je podvod, ale spôsob, ako sa naučiť rýchlejšie a viac. Kto tento nástroj spozná, tak veľmi rýchlo pochopí, že AI v skutočnosti vie krásne pomáhať.

V čom vidíte najväčší prínos AI pre učiteľov a v čom, naopak, riziko, ak ide o motiváciu žiakov, ich samostatnosť a rozvoj kritického myslenia? Ako by mala podľa vás vyzeráť férová a zrozumiteľná školská politika vzhľadom na používanie AI (čo je povolené, čo už je podvádžanie, ako sa to komunikuje rodičom)?

V prvom rade by škola mala mať vnútornú smernicu, ktorou si určuje, ktoré AI nástroje môžu učitelia používať a na aké činnosti. Z hľadiska ochrany osobných údajov je potrebné nastaviť veľmi jasné pravidlá pre každého, kto umelú inteligenciau používa. Vo vzťahu k študentom pristupujeme veľmi podobne, ako sme to robili pri internete. Keď som bol študentom a pani učiteľka

mi dala úlohu urobiť referát, tak som vedel o skvelej stránke referaty.sk, kde som prišiel, stiahol som si referát a odovzdal som ho pani učiteľka. Čo ona spravila? Začala sa pýtať nejaké konkrétne termíny a postupne zistila, že som to nerobil ja, a odhalila, že to vôbec nie je moja práca. Mojou úlohou potom bolo urobiť to ešte raz, použiť viac zdrojov, písať len o tom, čomu rozumiem, a potom to obhájiť. Sme schopní dnes dať deťom úlohu a zakázať im používať AI? To nie je možné, ale sme schopní kontrolovať, či si za výsledkami stoja a sú schopní ich obhájiť.

Ako si predstavujete budúcnosť s umelou inteligenciou?

Neviem. Vlastne vôbec neviem odhadnúť, čo to bude, kam nás to privedie. Jedno však viem, že umelá inteligencia tu už bude a že vplyvom AI sa budú veci veľmi rýchlo meniť. Preto je nutné už dnes si v sebe budovať schopnosť adaptability, teda vedieť sa prispôbiť akýmkoľvek novým situáciám.

Tomáš Poklemba (prvý zľava) má hlbokú vášeň pre vytváranie technológií, ktoré prinášajú zmenu. Záleží mu na produkte a ľuďoch, s ktorými pracuje.
Zdroj: archív Tomáša Poklembu

Igor Székely a Veronika Székelyová

Umelá inteligencia mení svet: máme sa jej báť?

Tomáš Poklemba žije v Košiciach a popri profesionálnom pôsobení vo svete moderných technológií je pevne ukotvený aj v rodinnom živote. V Microsfte sa venuje oblasti Process Miningu a prepája technické know-how, strategické myslenie a riešenia, ktoré spájajú dáta, automatizáciu a umelú inteligenciu. Popri práci sa venuje aj študentom, ktorým približuje, čo AI je, ako ju bezpečne používať a ako sa na jej príchod pripraviť.

Mnohí majú z umelej inteligencie strach. Boja sa, že ich pripraví o prácu alebo že ľudia prestanú premýšľať. Sú to reálne obavy?

Strach z AI je prirodzený, pretože ľudia sa obávajú neznámeho. Každá veľká technologická zmena priniesla neistotu, ale zároveň aj nové možnosti. Aj dnes je presnejšie hovoriť skôr o premene práce než o jej zániku. Niektoré úlohy prevezmú technológie, no vzniknú aj nové profesie a požiadavky na zručnosti. Kľúčové je preto AI rozumieť a učiť sa ju používať rozumne.

Prešli ste viacerými oblasťami informatiky, cez tú vedeckú, akademickú až po reálne programovanie softvérov. Nebojíte sa, že umelá inteligencia nahradí programátorov?

Nemyslím si, že AI nahradí programátorov. Aj samotná umelá inteligencia je vo veľkej miere výsledkom softvérového inžinierstva. Vznikla okrem iného aj preto, aby pomáhala odstraňovať úzke miesta vo vývoji softvéru – napríklad závislosť od konkrétneho know-how, technológií či časovej kapacity ľudí. Skôr zásadne zmení spôsob ich práce. Už dnes vidíme, že AI dokáže programátorom výrazne pomáhať pri písaní kódu, návrhu riešení, testovaní aj automatizácii rutinných úloh. V mnohých tímoch sa mení charakter práce tak, že človek už netrávi väčšinu času samotným písaním každého riadku kódu, ale viac sa sústreďuje na zadanie, kontrolu, revíziu, rozhodovanie a dohľad nad výsledkom. To však neznamená, že programátori sú menej potrební. Práve naopak – ich úloha je ešte dôležitejšia, pretože musia vedieť správne vyhodnotiť kvalitu riešenia, odhaliť chyby, posúdiť riziká a určiť, či je výsledok naozaj vhodný pre prax.

Čo je potrebné vedieť o umelej inteligencii? Čo je potrebné vedieť o bezpečnom používaní umelej inteligencie? Na čo dávať pozor?

Najdôležitejšie je vedieť, že AI nie je „magická bytosť“, ale nástroj. Vie výrazne pomôcť pri práci, učení aj tvorbe, no nezabavuje nás zodpovednosťou za výsledok. Ľudia by si mali uvedomiť, že AI nemusí mať vždy pravdu, hoci odpovedá presvedčivo. Preto je nevyhnutné kritické myslenie, overovanie informácií a vlastný úsudok.

Bezpečné používanie AI súvisí najmä s ochranou údajov a zodpovednosťou za výstupy. Do verejných nástrojov nepatria osobné údaje, citlivé firemné informácie ani dôverné materiály. A aj keď AI pomôže s textom, analýzou či sumarizáciou, človek musí výsledok skontrolovať, pochopiť a prevziať zaň zodpovednosť.

Ako sa osobne vzdelávate v oblasti AI a čo vám pomáha udržať si prehľad bez preťaženia?

Vzdelávanie v oblasti AI je dnes nevyhnutné, pretože sa vyvíja veľmi rýchlo a samotné oficiálne školenia často nestačia. Najviac sa človek učí pri riešení konkrétnych úloh, keď má dôvod téme naozaj porozumieť. Preto sa najviac učím praxou, spolupracou s kolegami, sledovaním trendov a vlastným sebazvzdelávaním. AI mi pritom pomáha rýchlejšie sa zorientovať v nových témach a dopĺňať si vedomosti. Aby si človek udržal prehľad bez preťaženia, nemusí vedieť všetko. Dôležité je sústrediť sa na to podstatné, priebežne sa zlepšovať a vedieť filtrovať informácie. Pri AI je schopnosť samostatne sa učiť a rýchlo sa prispôbovať obzvlášť dôležitá.

Aké duchovné riziká prináša rozmach AI – pohodlnosť, pýcha, alebo strach a beznádej?

Najväčším duchovným rizikom AI nie je samotná technológia, ale postoj človeka k nej. Môže posilňovať pohodlnosť, pýchu aj strach, ak jej prisúdime väčšiu moc, než má. Z kresťanského pohľadu je dôležité, aby technológia nenahradila múdrosť, svedomie a vzťah k Bohu. AI môže byť užitočný nástroj, no nemala by sa stať tým, čomu dôverujeme viac než pravde, zodpovednosti a vlastnému duchovnému ukotveniu.

Môže AI podporiť evanjelizáciu, alebo skôr hrozí, že nahradí osobný vzťah s Bohom a ľuďmi?

AI môže byť v tejto oblasti užitočným pomocníkom. Pomáha pri štúdiu Biblie, pochopení súvislostí aj pri príprave na službu druhým. Je užitočná aj pre tých, ktorí chcú hovoriť zrozumiteľne a prepájať vieru s dnešným životom. Nemôže však nahradiť osobný vzťah s Bohom, živú vieru ani skutočné medzilidské vzťahy. Viera nestojí len na informáciách, ale na dôvere, modlitbe a živote. AI teda môže pomôcť ako nástroj, no nie nahradiť to podstatné.

Ako učíte najmä mladých, aby vo svete AI chápali hodnotu poctivosti, keď je ľahké nechať si všetko urobiť AI a tváriť sa, že je to ich práca?

Mladým vysvetľujem, že AI nemá byť skratkou, ako obísť poctivú prácu, ale nástrojom na lepšie porozumenie, rozšírenie vedomostí a rozvoj myslenia. Skutočná hodnota nevzniká tým, že človek len položí otázku, ale tým, ako odpoveď pochopí, overí a spracuje do vlastného výsledku. Aj pri AI by mala finálna práca nie byť rukopis človeka – jeho úsudok, zodpovednosť a poctivosť. Dôležité nie je, či použil nástroj, ale či výsledok vznikol poctivo, kvalitne a s porozumením.

**Mladým vysvetľujem, že aj pri AI by mala
finálna práca niesť rukopis človeka –
jeho úsudok, zodpovednosť a poctivosť.**

Máte s manželkou tri deti, čo by ste poradil rodičom? Aký postoj by mali zaujať k AI pri výchove detí?

Tieto princípy podľa mňa nesúvisia len s umelou inteligenciou, ale s akýmkoľvek vedením ľudí a s tým, ako v spoločnosti nastavujeme hodnoty. Pravdivosť, spravodlivosť, empatia či ochrana slabších sú dôležité všade tam, kde chceme vytvárať niečo, čo má skutočnú a trvalú hodnotu pre ľudí. AI je v tomto len ďalší priestor, kde sa ukáže, podľa akých hodnôt naša spoločnosť naozaj žije. Rodičom by som poradil, aby na AI nepozerali ani ako na hrozbu, ani ako na náhradu výchovy, ale ako na pomocný nástroj. Môže priniesť inšpiráciu a pomôcť lepšie porozumieť potrebám dieťaťa, no nemá nahradiť osobný kontakt, spoločný čas ani zodpovednosť rodiča.

Ako silno AI dnes ovplyvňuje našu spoločnosť a každodenný život?

AI už dnes výrazne ovplyvňuje spoločnosť aj bežný život, často viac, než si uvedomujeme. Nie je to techno-

lógia budúcnosti, ale súčasť nástrojov a procesov, ktoré používame každý deň. Pomáha získavať informácie, automatizovať úlohy a zjednodušovať rozhodovanie, preto jej vplyv rastie prirodzene a často nenápadne.

Jej sila je v tom, že spracúva veľké množstvo dát, rozpoznáva vzory a prispôsobuje služby človeku. Vidíme to pri online formulároch, navigácii či asistenčných systémoch v autách, kde AI zrýchľuje a uľahčuje bežné činnosti. Podobne funguje pri odporúčaní obsahu, online nákupoch, zákazníckej podpore, prekladoch či filtrovaní spamu. Často si všimneme len to, že niečo funguje rýchlejšie a pohodlnejšie, no neuvedomíme si, že za tým stojí AI. AI teda ovplyvňuje spoločnosť nielen silno, ale aj veľmi plošne a nenápadne. O to dôležitejšie je rozumieť jej prínosom aj tomu, ako mení naše rozhodovanie, návyky a spôsob života. Príkladom je aj internetové bankovníctvo, kde AI pomáha rozpoznávať podozrivé platby, upozorňovať na nezvyčajné správanie a zrýchľovať služby. Človek to často vníma len ako pohodlie, no v pozadí už pracuje umelá inteligencia.

Tomáš Poklemba s rodinou
Zdroj: archív T. P.

Mária Kostyálová

Magnifica humanitas: Čo zostáva ľudské v dobe umelej inteligencie

Umelá inteligencia (AI) dnes odpovedá na otázky, radí pri rozhodovaní a niektorým dokonca nahrádza blízke vzťahy. Pápež Lev XIV. jej venoval svoju prvú encykliku, pretože otvára otázky o samotnej podstate ľudskej dôstojnosti. S teológom Antonom Babjárom sme sa rozprávali o výzvach digitálnej doby, o osamelosti vo veku chatbotov aj o hraniciach, ktoré by AI nikdy nemala prekročiť.

Pápež Lev XIV. vydal svoju prvú encykliku o umelej inteligencii. Prečo sa ako prvej venuje práve tejto téme?

Týmto výberom pápež naznačil, že otázka umelej inteligencie už nie je témou technologických konferencií. Dotýka sa samotného chápania človeka, jeho práce, vzťahov a zodpovednosti. Pápež to navyše zdôraznil načasovaním – encykliku *Magnifica humanitas* vydal 15. mája 2026 pri 135. výročí vydania encykliky *Rerum novarum*, historického dokumentu Leva XIII. o sociálnej spravodlivosti.

Nejde o náhodu. Je to vedomé gesto: tak ako jeho predchodca v roku 1891 odpovedal na priemyselnú revolúciu, Lev XIV. odpovedá na revolúciu digitálnu. A v dejinách pápežských dokumentov urobil niečo nezvyčajné – oslovil priamo vývojárov umelej inteligencie s výzvou, aby chránili ľudstvo. Symbolické je aj to, že pri predstavení encykliky bol vo Vatikáne prítomný Christopher Olah, spoluzakladateľ AI spoločnosti Anthropic. Lev XIV. jasne ukázal, že Cirkev neostáva mimo svetového diania, ale vstupuje s ním do dialógu.

V čom sú si teda obdobia pontifikátov Leva XIII. a Leva XIV. podobné?

Obidve sú charakterizované revolúciou, ktorá mení spoločnosť rýchlejšie, než sa jej ľudia dokážu prispôbiť, a ktorá bez morálneho rámca ohrozuje dôstojnosť človeka. V roku 1891 hrozilo, že sa robotník stane iba ozubeným kolieskom v priemyselnom stroji.

Dnes hrozí niečo podobné: že človek sa zmení len na súbor dát, ktorý možno analyzovať, predvídať a riadiť algoritmami. Vtedy boli na programe práva robotníkov a spravodlivé mzdy, dnes je to spravodlivý prístup k AI a jej regulácia. A rovnako ako encyklika *Rerum novarum*

varovala pred kapitalizmom bez morálky, *Magnifica humanitas* varuje pred AI bez etiky – a konkrétne pred jej zneužitím vo vojne.

Aké je teda ústredné posolstvo encykliky?

Dá sa zhrnúť do jednej vety: umelá inteligencia má slúžiť ľudstvu, nie moci niekoľkých ľudí. Pápež hovorí o potrebe „odzbrojenia AI“ – o jej vyňatí z logiky vojenskej, ekonomickej a vedeckej súťaže, kde sa stáva zbraňou v rukách tých, čo ju vlastní.

Zároveň zdôrazňuje, že nestačia všeobecné etické odporúčania. Potrebujeme konkrétne pravidlá, účinný dohľad a inštitúcie schopné presadzovať spoločné dobro. A za všetkým stojí jeden základný princíp: technologický pokrok musí zostať podriadený dôstojnosti človeka, solidarite a spoločnému dobru.

Čo je v tejto encyklike skutočne nové v porovnaní s tým, čo Cirkev o technológiách hovorila doteraz?

Predovšetkým konkrétnosť. Predchádzajúce cirkevné dokumenty o technológiách sa pohybovali skôr v rovine abstraktných etických varovaní typu „technológia má slúžiť človeku“. To je síce pravda, ale je to málo.

Magnifica humanitas ide ďalej – žiada právne regulácie a nezávislý dohľad, nielen apely na svedomie. Druhou novinkou je pojem „odzbrojenie AI“, ktorý sa v cirkevnej dokumentácii objavuje po prvý raz.

Treťou je zakotvenie v teórii spravodlivej vojny: pápež explicitne hovorí, že vojna vedená strojmi je väčšou hrozbou než tradičné konflikty, pretože AI rozhoduje o živote a smrti bez ľudskej zodpovednosti.

A zaujímavé je aj historické ospravedlnenie sa Vatikánu za jeho úlohu v legitimizácii otroctva – pápež ho spomína ako paralelu k dnešným výzvam. Ide

o gesto pokory, ktoré má povedať: Cirkev sa z minulých chýb učí a nechce ich opakovať.

Pápež Lev XIV. presúva pozornosť od technológie k človeku. Čo podľa vás v súčasnej debate o umelej inteligencii najčastejšie prehliadame?

To, že v skutočnosti nehovoríme o umelej inteligencii. Hovoríme o človeku. Keď diskutujeme o AI, zvyčajne sa pýtame, čo všetko dokáže. Pápež však obracia otázku: Čo nám jej rozvoj prezrádza o nás samých? Každý algoritmus totiž odráža určité hodnoty a predstavy o tom, čo považujeme za dôležité. AI preto nikdy nie je iba technickým nástrojom.

Aj preto Lev XIV. nekladie do centra pozornosti technológiu, ale ľudskú dôstojnosť. Nejde len o to, čo sme schopní vytvoriť, ale aj o to, či nám to pomáha zostať ľuďmi. A práve preto nestačí hovoriť o etike. Potrebujeme pravidlá, zodpovednosť a verejnú kontrolu. Technologický pokrok má zmysel len vtedy, ak slúži človeku, nie naopak.

A predovšetkým nesmieme podľahnúť predstave, že vývoj AI nemožno ovplyvniť. Budúcnosť technológií nie je napísaná vopred. Je výsledkom našich rozhodnutí.

Kde leží hranica, za ktorou AI prestáva byť nástrojom a začína formovať naše uvažovanie?

Táto hranica je prekvapivo blízko a mnohí si ani nevšimnú, že ju prekročili. Deje sa to vtedy, keď začneme AI prijímať ako autoritu pri osobných, morálnych alebo existenciálnych otázkach – namiesto toho, aby sme počúvali vlastné svedomie.

Keď dovoľíme algoritmom rozhodovať o prístupe k zdravotnej starostlivosti, práci či vzdelávaniu bez akéhokoľvek ľudského dohľadu. Keď čas strávený pred obrazovkou nahrádza skutočný ľudský kontakt. A najväčší prípad: keď AI rozhoduje o vojne.

Autonómne zbraňové systémy porušujú teóriu spravodlivej vojny, pretože stroj nemôže niesť morálnu zodpovednosť za rozhodnutie o živote a smrti. Hranica je jasná: AI sa stáva problémom vtedy, keď prestáva byť nástrojom v rukách človeka a získava nad ním autoritu.

Čo si myslíte o fenoméne chatbotov, ktorí mnohým ľuďom nahrádzajú medziľudský kontakt?

Hovorí to viac o nás než o AI. Predovšetkým o hlbokej osamelosti digitálnej doby – mnohí ľudia sa nemajú komu zveriť a chatbot túto prázdnotu vyplní. Ľudia sa mu zveria s vecami, ktoré by možno nepovedali ani najbližším.

Lev XIV. nekladie do centra pozornosti technológiu, ale ľudskú dôstojnosť. Nejde len o to, čo sme schopní vytvoriť, ale aj o to, či nám to pomáha zostať ľuďmi.

////////////////////////////////////

To niečo hovorí o stave našich vzťahov. A je to varovný signál. Pápež v encyklike jasne zdôrazňuje, že človek potrebuje pravý dialóg, nie jeho simuláciu. AI dokáže napodobniť reč, ale nemôže byť priateľom.

Má teda Cirkev reagovať aj na krízu medziľudských vzťahov, nielen na technológiu samotnú?

Podľa encykliky sú tieto dve veci neoddeliteľné. Regulovať AI bez toho, aby sme riešili osamelosť a rozpad skutočných vzťahov, je ako liečiť symptóm a ignorovať príčinu. Pápež preto nehovorí len o zákonoch a dohľade – hovorí o ochrane toho, čo je výlučne ľudské.

A to je práve priestor, kde Cirkev môže a musí byť prítomná: nie ako inštitúcia, ktorá komentuje technológiu, ale ako spoločenstvo, ktoré ľuďom ponúka to, čo chatbot nikdy nedokáže – skutočný vzťah.

Ktoré ľudské vlastnosti podľa encykliky nemôže AI nikdy prevziať?

Pápežova odpoveď je v podstate jednoduchá: AI môže napodobniť mnohé ľudské schopnosti, ale nemôže byť človekom. Dokáže analyzovať obrovské množstvo informácií, viesť rozhovor či vytvárať texty a obrazy. Nedokáže však niesť zodpovednosť za svoje rozhodnutia. Nemá svedomie, ktoré by jej umožnilo rozlišovať medzi dobrom a zlom.

Podobne je to aj s láskou. AI môže napodobniť empatiu alebo starostlivosť, ale nedokáže milovať. Nedokáže sa slobodne rozhodnúť darovať sa druhému človeku ani vstúpiť do vzťahu, v ktorom nám na tom druhom skutočne záleží. Práve preto pápež opakovane pripomína, že medzi človekom a strojom existuje hranica, ktorú nemožno prekročiť.

Môže nám AI paradoxne pomôcť lepšie pochopiť, čo znamená byť človekom?

Áno a to je možno najzaujímavejší filozofický moment celej encykliky. Keď vidíme, čo AI dokáže a čo nie, jasnejšie si uvedomujeme, čo je výlučne ľudské. AI je istým spôsobom zrkadlom – núti nás premýšľať o tom, čo vlastne považujeme za inteligenciu, tvorivosť či slobodu.

Pápež zároveň pripomína, že technologický rozvoj je prejavom ľudskej tvorivosti a vynaliezavosti. Práve preto však nestačí obdivovať schopnosti strojov. Dôležitejšie je pýtať sa, akú predstavu o človeku do nich vkladáme a akým cieľom majú slúžiť. AI teda nemusí byť len hrozbou. Môže byť aj príležitosťou na hlbšie sebaopoznanie – na lepšie pochopenie toho, čo z nás robí ľudí.

**Keď vidíme, čo AI dokáže a čo nie,
jasnejšie si uvedomujeme,
čo je výlučne ľudské.**

Fabio Ciardi

Som Božím snom

Čo tu vlastne robím na tomto svete? Je tu niekto, komu na mne skutočne záleží, kto ma má rád, s kým môžem nadviazať osobný vzťah, ktorý by dal zmysel môjmu životu? To sú otázky, ktoré sem-tam dolahnú na každého. Keď pred niekoľkými rokmi vyšlo kritické vydanie knihy *Meditácie* od Chiary Lubichovej, objavil som v ňom úryvok, len pár riadkov, a predtým sa rozprestrel nekonečný horizont.

V predchádzajúcich vydaniach sa javil ako trochu nejasná, abstraktná myšlienka. Hovoríme o vlastnoručne napísanom lístku, ktorý bol pre publikovanie zjemnený, dostal, dnes by sme povedali, politicky korektnú podobu. Prečítať si ho v pôvodnej podobe, to je ponor do srdca.

A ja, Focherello, si čoraz viac uvedomujem, že „nebo a zem pomínú...“, ale Boží plán nepominie. Plné uspokojenie pocítim, len keď sme stále na mieste, ktoré mal pre nás Boh vo svojom sne od večnosti. A tam zostávame až naveky.
Chiara Lubichová di GA

Z literárneho hľadiska hneď vyskočí jeden variant: tam, kde tlačené vydanie uvádzalo prozaické a banálne „vždy keď sme“, rukopis hovorí o „keď sme stále“: z literárneho hľadiska je to tvrdsie a strohejšie.

Existujú však aj oveľa robustnejšie a hlbšie varianty. Tak namiesto „kde nás Boh od večnosti zamýšľal“ nájdeme: „mal pre nás Boh vo svojom sne od večnosti“.

Každý z nás bol odjakživa v Božej mysli, v tom istom okamihu, keď Boh pomyslel na svojho Syna. On „vyslovuje“ naše slovo, naše bytie, v akte zvestovania Slova, Slova, svojho Syna, a v ňom z nás robí svojich synov, povolaných k bytiu s poslaním byť v ňom bohom, tak ako on je Bohom. Úžasné je vedieť, že sme Bohom zamýšľaní! Ako je možné, že on, ktorý stvoril galaxie, pred ktorými som menej než prach, na mňa myslí! No kto som ja, aby som bol predmetom jeho myšlienok?

To ma fascinuje! Keď však o tom hovorím, často vnímam reakciu tých, ktorí ma počúvajú, akoby ich urážala skutočnosť, že Boh týmto konaním už všetko predurčil, ovplyvňuje nás a zbavil nás slobody stať sa tým, čím chceme byť. To ma veľmi mrzí, lebo mi to

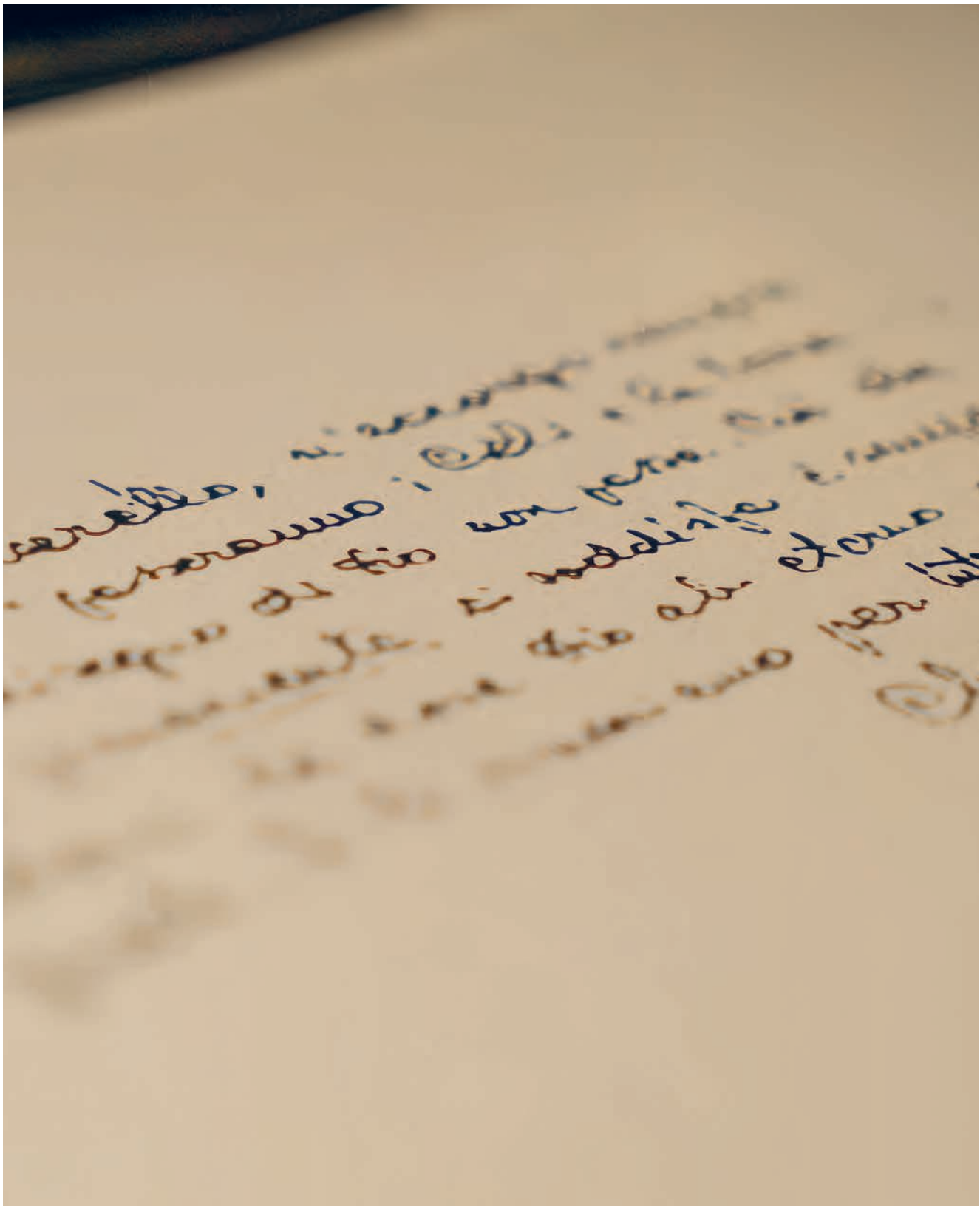
pripadá také krásne – a zároveň také pravdivé – vedieť, že Boh ma mal odjakživa vo svojej mysli a miloval ma, ako dieťa, ktoré ešte pred narodením je už v mysli svojej mamy, milované, a ona ho týmto spôsobom neovplyvňuje, alebo, lepšie povedané, stavia ho do vhodnejšej pozície, aby sa skutočne stalo sebou samým.

Vedieť, že Boh na mňa nielen „myslel“, ale o mne „sníval“: som viac objektom túžby než neodvolateľného rozhodnutia. Som Božím snom! A potom ma necháva slobodného, aby som si so svojím životom naložil, ako chcem. Popritom však ďalej snívá. Neostáva slobodným snívať pre mňa mimoriadne krásnu existenciu?

Ukázalo sa, že tento lístok, ktorý pri svojom zverejnení pôsobil ako meditácia mimo času a priestoru, bol adresovaný Iginovi Giordanimu, familiárne ho volali Focherello. Chiara mu dala „nové meno“ Foco, lebo vyjadrovalo jeho dušu zapálenú láskou. Igino Giordani bol však významná osobnosť, bol poslanec, člen ústavodarného zhromaždenia, známy spisovateľ... A ona, Chiara Lubichová, ho oslovuje zdobninou, ktorá prezrádza priateľský a láskavý vzťah. Na druhej strane Chiara zvykla oslovovať ľudí týmito láskavými menami. (V kritickom vydaní však bolo meno *Focherello* opäť vyškrtnuté, pôsobilo príliš problematicky!) No práve vďaka tejto intimite mohla Chiara vnímať Giordaniho v jeho najhlbšej podobe, v tom zámere, ktorý mal Boh s ním a ktorý nikdy nepominie, lebo ho predstavuje v celej jeho dôstojnosti, a ak bude verný pri jeho uskutočňovaní, naplní a uspokojí ho v plnej miere; a to je „jediná vec“, ktorá ho môže uspokojiť, zatiaľ čo všetko ostatné zanecháva prázdne miesta a nevedie k plnosti.

Ide len o niekoľko riadkov, odhaľujú však krásu hlbokého vzťahu s Bohom a hlbokého vzťahu s iným človekom. To je to, čo dáva životu plnosť!

Pre Chiaru začalo v roku 1950 ťažké obdobie: Sväté Ofícium sa rozhodlo otvoriť proti nej súdne konanie. Čo jej dodávalo odvahu a silu zostať vernou svojmu ideálu? Možno práve tá posledná veta, ktorá bola vyškrtnutá z prvých vydaní knihy *Meditácie* a v kritickom vydaní bola doplnená: vedomie, že „je v Božej mysli“, ba dokonca Bohom „vysnívaná“.

Ručne písaný lístok bol adresovaný Iginovi Giordanimu, „Focherellovi”.
Zdroj: Città Nuova

Giulio Meazzini

Hľadanie zmyslu života: Rozhovor s Robertom Almadom, spoluprezidentom Hnutia fokoláre

V marci 2026 sa konalo Generálne zhromaždenie Hnutia fokoláre. Margaret Karramová na ňom bola opäť zvolená za prezidentku na druhé funkčné obdobie (2026 – 2031). Novým spoluprezidentom sa stal argentínsky kňaz Roberto Almada. Pozrime sa bližšie na jeho históriu.

Foto copyright ©J. Garcia-CSC Audiovisivi
Zdroj: Città Nuova

Kto je Roberto Almada?

Narodil som sa v roku 1956 v Argentíne, v Rosariu, v skromnej rodine neveriacich robotníkov. Moja babička, svätá žena, aj napriek všetkému, čo musela v živote prežiť, sa ma občas pýtala, prečo som nebol pokrstený. A tak som po smrti babičky, keď som mal šesť rokov, požiadal rodičov, aby ma dali pokrstiť, a oni súhlasili. V dospievaní som sa veľmi angažoval v univerzitnej politike, v boji za sociálnu spravodlivosť. Keď sa však v Argentíne zaviedla diktatúra, prežíval som ťažké situácie, najmä kvôli mojej sociálnej skupine. V tom období sa mi akoby všetko zrútilo.

Vtedy si spoznal aj ideál jednoty...

Mal som 19 rokov a boli sme uprostred diktatúry. V tom období som študoval medicínu, lebo som chcel nejakým spôsobom slúžiť chudobným. (...) Hľadal som spravodlivosť a komunitu, kde by sa všetky aspekty života žili naplno. Zúčastnil som sa na mariapoli, kde sa zišlo 3000 ľudí. Vtedy ma zaujala harmónia, ktorá panovala v organizácii aj tých najmenších vecí, ako napríklad presun nejakej stoličky alebo príprava jedál. Pochopil som, že k boju za spoločné dobro musím pridať krásu. Prečítal som si a znova som čítal knihu *Meditácie* od Chiary Lubichovej. Čím viac som ju čítal, tým viac sa mi zdala krásna. Potom som sa postupne zapojil do Hnutia.

Ako si dospel k rozhodnutiu vstúpiť do fokoláre?

Mal som veľké pochybnosti. Potom som jednej noci mal sen: bol som v parku v mojom meste Rosario a všetky dievčatá, ktoré sa mi páčili, ma nechali. Bol som zúfalý. Vo sne som začal rozprávať so svojím otcom, ktorému som chcel povedať o tomto probléme, a namiesto toho mi zrazu prišla na um veta: „Kto stratí svoj život pre mňa, nájde ho.“ Zobudil som sa s istotou, že vstup do fokoláre je moja cesta. Tieto slová z evanjelia ma vždy sprevádzali.

Prečo si si na univerzite vybral psychológiu namiesto medicíny?

Neštudoval som psychológiu, ale medicínu so špecializáciou na psychiatriu. (...) Táto profesia sa mi veľmi páčila. Pracoval som v Uruguaji v peknej skupine mladých psychiatrov, všetci boli neveriaci, ale voči mne prejavovali rešpekt. V psychiatrickej nemocnici mi pre moju vieru hovorili „biskup“, a keď sa vyskytli mystické bludy,

volali ma na konzultáciu, aby som posúdil, či z náboženského hľadiska majú tieto bludy nejaký zmysel alebo nie.

Uruguaj je veľmi sekulárna krajina...

Áno, tam bolo pre mňa dôležité, že som objavil antropologickú školu Viktora Frankla (logoterapiu), ktorá vďaka reflexii zmyslu života dokázala prepojiť profesiu a stretnutie s Bohom. Tak som mohol zosúladiť školu psychoanalýzy, ktorá je pôvodne ateistická, so svojím náboženským životom.

Ako po týchto rokoch profesionálnych skúseností vnímaš fokoláre nielen z duchovného, ale aj z ľudského hľadiska, funguje to?

Z profesionálneho hľadiska má človek, ktorému sa darí nadväzovať dobré vzťahy a žiť v komunite, menej problémov s duševným zdravím. Tam, kde je blízkosť a vzájomná podpora, je menej samovrážd a menej srdcových chorôb, čo je vedecky dokázané. Samozrejme, nie vždy vedíme harmonický vzťahový život. Keď som vstúpil do fokoláre, priniesol som si so sebou svoje rany, svoje rodinné problémy, ale mal som šťastie, že som študoval psychiatriu, a to mi pomohlo spoznať samého seba a zlepšiť niektoré aspekty. Nie všetci vo fokoláre však majú toto šťastie, a keď je málo vnútorného rastu, môžu v komunitnom živote nastať problémy.

Mnoho rokov si sprevádzal aj skupiny rodín z Hnutia. Ako je na tom rodina dnes?

Už viac ako 10 rokov pracujem v projekte *Program pre manželow v ťažkostiach* na posilňovaní slabých alebo rozpadnutých manželských zväzkov. V našom západnom svete možno povedať, že rodina neprežíva práve najlepšie obdobie. Mnohí mladí ľudia vo svojich predstavách o živote nepovažujú zakladanie rodiny za prvoradý plán. Nachádzame sa v prelomovej dobe, keď sa rodina mení. Som optimista, smerujeme k osobnejším formám prežívania lásky v rodine, ale zatiaľ sme svedkami rozpadu kultúrneho modelu, ktorý udržiaval rodinnú stabilitu na základe plnenia presne stanovených úloh pre každého člena.

Vedieš aj skupinu rodičov s deťmi LGBTQ+...

Áno, je to veľmi obohacujúca skúsenosť. U tých rodičov som si potvrdil konkrétny a autentický život ideálu jednoty, najmä umenie milovať, ktoré prežívajú, často vo

Jesús Morán a Margaret Karramová blahoželajú Robertovi Almadovi ku zvoleniu.

vzájomnosti so svojimi deťmi. Pokiaľ ide o deti, mnohé z nich boli gen, a hoci v minulosti prežili smutné skúsenosti, pretože u nás nenašli prijatie, zostáva v nich svetlo spirituality a dokonca sa otvárajú odpusteniu.

V roku 2017 si počas výročného stretnutia veriach a ľudí bez náboženského vyznania v Hnutí predniesol príspevok s názvom *Človek vždy v troskách*. Prečo?

Musím sa vrátiť k svojmu učiteľovi Viktorovi Franklovi, ktorý strávil štyri roky v nacistickom koncentračnom tábore. V tom období zistil, že aj tam môže človek nájsť *zmysel* svojho života. Kým podľa Freuda spočíva ľudská zrelosť v láske a v práci, podľa Frankla spočíva v *hľadaní zmyslu života*. V tom prípade však aj utrpenie musí mať zmysel. Všetci trpíme, všetci robíme chyby, všetci umierame: sú to tri prvky, ktoré obmedzujú slobodu vlastnú ľudskej prirodzenosti a v ktorých musíme nájsť zmysel. Jaspers, veľký psychiater a filozof, hovoril, že život človeka spočíva v prekonávaní kríz a zlyhaní vyplývajúcich z utrpenia, z chýb, ktoré sme urobili, zo strachu zo smrti. Vina, zlyhanie alebo chyby nás musia viesť k tomu, aby sme sa niečo naučili, musia byť podnetom k tomu, aby sme lepšie prežívali prítomný okamih.

Roky si bol profesorom logoterapie...

Logoterapia je terapia založená na zmysle (*logos* ako zmysel). Sprevádzam pacientov tým, že im osvetlím možnosti zmyslu ich života, aj v utrpení, aby som im pomohol otvoriť sa a objaviť svoje talenty. Život v láske

vo dvojici, v rodine, medzi priateľmi tiež dáva zmysel. Utrpenie môže byť podnetom na zmenu. Napríklad pre mňa je utrpením opustiť svoju krajinu, svojich príbuzných, svoju neter, ale obetujem to, aby som dal hodnotu rozhodnutiu, ktoré som urobil, keď som sa stal spoluprezidentom. Keď trpíš kvôli chorobe, ideš do hĺbky, pochopíš veci života, ktoré si nikdy nezvažoval. Tento koncept je veľmi židovsko-kresťanský, vieme, že Ježiš bol mužom bolesti, znášal naše bolesti, trpel našim utrpením, aby nás vykúpil. O tom sa však dá hovoriť aj s neveriacimi ľuďmi, ktorí aj bez náboženských vysvetlení prežívajú podobné skúsenosti. Kto nachádza v živote nejaký zmysel, môže prekonať najrozličnejšie prekážky.

Čo si si pomyslel, keď si bol zvolený za spoluprezidenta?

Musím povedať, že mám veľkú úctu k Panne Márii a nemôžem zabudnúť, že Chiara vnímala toto dielo ako prítomnosť Márie na zemi. Samozrejme, keď som bol zvolený, uvedomil som si, že to bude pre mňa veľká námaha, v istom zmysle aj utrpenie, ale povedal som si, že je to dar, ktorý môžem dať Márii. Často chodím na púte do mariánskych svätýň a na mojom stole stojí soška Panny Márie. V tomto zmysle som veľmi latinskoamerický, ale ešte sa mi nestalo, že by ma Mária požiadala, aby som dal život. Cítil som, že to bola ona, kto ma prosil, aby som prijal túto úlohu. Trochu som sa zľakol, ale na druhej strane je to ako pokračovanie života, ktorý som jej daroval.

Aká je podľa teba tvoja úloha po boku prezidentky Margaret Karramovej?

Myslím si, že môžem byť človekom vzťahov, človekom, ktorý prenáša svetlo, ktoré prichádza od prezidentky, ku všetkým, aby boli všetci jedno. Cítim sa ako človek dialógu a vzťahov. Dúfam, že budem môcť byť aj oporou pre Margaret, aby sa so mnou cítila sebaistá a v bezpečí. Poznám rôzne životné stroskotania a schopnosť zostať na nohách v kritických situáciách môže byť pridanou hodnotou, ktorú Margaret ponúkam.

Aké priority vidíš pre Hnutie fokoláre?

Povedal by som, že sú to dve slová, ktoré Margaret nedávno navrhla a ktoré ešte neboli dostatočne rozvinuté: zastaviť sa a blízkosť. Zastaviť sa znamená, ako to podľa mňa Margaret zamýšľala, zastaviť aktivizmus, ktorý je formou slepoty voči druhému a voči sebe samému. Keď si aktívny, si slepý voči realite samého seba a druhých. Aktivizmus je ako obranný mechanizmus, ktorý nám bráni vidieť svoje úzkosti, zatiaľ čo je potrebné ponoriť sa do seba samého a do modlitby.

Mali by sme sa lepšie modliť, mať chvíle ticha, byť s Pánom. To zlepši náš život a život spoločenstva. Zastaviť sa, to pre mňa znamená poznať sám seba.

A blízkosť?

Znamená to, že druhého treba pochopiť, nie súdiť. Musím pochopiť situáciu, v ktorej druhý žije, skôr než budem uvažovať o tom, ako by mal žiť podľa mňa. Musím pochopiť jeho príbeh, jeho pocity, jeho túžby, jeho motiváciu. Potom sa k nemu môžem priblížiť aj preto, aby som ho povzbudil, aby som mu povedal: si Boží syn, si milovaný, máš všetko, čo potrebuješ, aby si išiel ďalej.

A nakoniec ho možno môžem aj upozorniť, že určité aspekty jeho života nie sú v poriadku, ale až potom, čo som ho pochopil. Bez súdenia, lebo je Božím synom a treba ho povzbudiť, aby sa rozvíjal v plnosti tak, ako o ňom sníva Boh. Inak nastúpi moralizovanie tých, ktorí si myslia, že vedia, ako sa veci majú robiť, a to nepomáha. Preto tá blízkosť a porozumenie, ale aj láska a srdce.

Čo je pre teba ideál jednoty?

Je to žiť podľa Trojice. Prenesené do pozemského života to znamená, že každý by mal mať možnosť byť sám sebou a zároveň byť zjednotený s ostatnými. Čím viac sme zjednotení, tým viac sme sami sebou

. Stručne povedané, ukázať, že harmónia medzi rozmanitosťou a jednotou je možná, že je možný tento dar Ducha Svätého, ktorý nám umožňuje hovoriť všetkými jazykmi sveta. Chiara Lubichová hovorí, že jednota je Ježiš.

Roberto – spoluprezident, ale predovšetkým priateľ a brat

Z voľby Roberta Almadu za spoluprezidenta Hnutia fokoláre som mal úprimnú radosť. Keď sa niekedy vo fokoláre hovorilo o voľbách nových zodpovedných, nikdy som sa netajil, že by som volil práve jeho. Aj preto, že som ho osobne poznal a môžem sa za neho „zaručiť“.

V čase, keď som pracoval v Medzinárodnom centre Hnutia v Rocca di Papa, na konci deväťdesiatych rokov, sme spolu strávili nejaký čas v spoločnom fokoláre, ktoré bolo na hranici miest Grottaferrata a Frascati. On vtedy prišiel do Centra ako nový člen.

Najmä v lete, keď je v Centre pracovná aktivita voľnejšia, sme spolu trávili veľa voľných chvíľ: hrali sme ping-pong, chodili sme sa kúpať do Lago Albano a občas sme sledovali televíziu. Aj po ľudskej stránke sme si veľmi dobre rozumeli a jednota s ním bola nadprirodzene prirodzená. Dôležitou vecou, ktorá nás veľmi spájala, bol podobný zmysel pre humor. Spomínam si, ako sme sa smiali na talianskych televíznych reklamách, ktoré sa hemžili prehnanými superlatívami: výrobky mali „bezhraničnú“ kvalitu, dezodoranty zabezpečovali „trvalú sviežosť“ v každom prostredí a podobne. Aj neskôr, keď som už z Centra odišiel a pri rôznych príležitostiach sme sa občas stretávali, vždy sme sa naladili na túto tému.

Keď bol zvolený za spoluprezidenta, poslal som mu blahoželenie v tomto duchu: „V bezhraničnej radosťi ťa uistujem o svojej plnej jednote.“ Mal som radosť, keď mi o pár dní v rovnakom štýle odpovedal: „V radosťi zachovávajúcej neustálu sviežosť sa teším na skoré stretnutie.“

Veľmi by som si priaľ, aby mu veselá myseľ vydržala aj v tejto novej náročnej službe. Verím, že vďaka svojej blízkosti k ľuďom, ako som ju osobne spoznal, má na to tie najlepšie predpoklady a že všetko dobre zvládne. Spreádzajme ho našou „bezhraničnou“ modlitbou, aby si zachoval „trvalú sviežosť“ tela i ducha!

Jiří Kratochvíl

Mária Valigová

Kňaz, ktorý žil svoje povolanie naplno

Vo veku 86 rokov zomrel veľmi obľúbený kňaz Mons. ThLic. Kamil Jankech (1940 – 2026). Od roku 2001 až do konca svojho života v apríli 2026 pôsobil v Bardejovských Kúpeľoch. Stal sa jednou z najvýznamnejších duchovných osobností tohto regiónu a zanechal tam hlbokú pastoračnú aj materiálnu stopu. Do poslednej chvíle bol aktívny v oáze pokoja Augustineum.

Vďaka jeho pohostinnosti a charizme a zásluhou spoločenstva ďalších dvoch kňazov, ktorí v Augustineu žili a spolupracovali, sa Bardejovské Kúpele ako rekreačná a liečebná lokalita stali aj miestom duchovného občerstvenia pre mnohých, aj pre významné cirkevné osobnosti. Dlhé roky trávil v penzióne svoje letné dovolenky napríklad kardinál Jozef Tomko.

Mons. ThLic. Kamil Jankech študoval teológiu na Cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte v Bratislave a v roku 1963 bol vysvätený za kňaza pre Košickú diecézu. V rokoch 1963 – 1965 bol kaplánom v Snine, v rokoch 1965 – 1968 v Zborove a v rokoch 1968 – 1973 v Prešove. Ďalšie roky pôsobil v Hrabovci, opäť v Zborove či Lipanoch (1993 – 2002), kde bol aj dištriktualným dekanom.

Pastoračné pôsobenie v Lipanoch dovŕšil prístavbou sakristie, dostavbou Domova pokojnej staroby pre chorých, starých a nevládných a výstavbou kostola v Milpoši.

Veriaci si ho pamätajú ako človeka, na ktorého sa každý mohol v núdzi obrátiť. Nemal úradné hodiny, k dispozícii bol 24 hodín denne, sedem dní v týždni. Väčšina ľudí pri spomienke na neho si vybavuje jeho ochotu kedykoľvek a kdekoľvek vyslúžiť sviatosť zmierenia (hoci aj na Štedrý deň popoludní). Mimoriadne iniciatívne a horlivo sa staral o chorých, ktorých navštevoval v domácnostiach, domovoch dôchodcov aj v nemocniciach. O Mons. Kamilovi Jankechovi naplno platia slová pápeža Františka, že „voňal za svojimi ovčami“. Mal zvláštny dar empatie, zdokonalený a zvelaďovaný spiritualitou jednoty a láskou k Hnutiu foko-

láre. Jeho homílie mnoho ráz neboli lahodné pre ucho a smerovali aj k ľuďom, ktorí neboli v kostole, aby sa to dozvedeli, no chceli byť liekom. Bol neskutočne iniciatívny a sám vo svojich nárokoch skromný.

Náročná rekonštrukcia kňazského domu Augustineum v Bardejovských kúpeľoch s finančným i materiálno-technicko-stavebným zabezpečením ostáva korunou v organizačnom fortieli Mons. Jankecha. Bol teologicky zorientovaný, veľmi zručný a praktický i jazykovo dostatočne vybavený. Jeho zásluha na obnove tohto objektu je podstatná. Dielo si vyžadovalo vypracovať zadania, získať náročné povolenia od pamiatkarov, zabezpečiť projekty, zháňať prostriedky, pripraviť technické zázemie a v úlohe investora i stavebníka pripraviť mnoho organizačných a koordinačných porád, organizovať brigádnické a dobrovoľnícke práce. V neposlednom rade ako radový pracovník využil každý trám a tehlu zo starej budovy. Slová ocenenia tohto diela si vypočul aj od povolaných odborníkov – architektov a stavbárov.

Výstavba trvala vyše desať rokov. Keď sa chýlila ku koncu, bolo treba premýšľať nad prevádzkou a generácnou výmenou: otec Kamil prekročil cirkevný dôchodkový vek (75 rokov). Medzitým sa do Augustinea na-

Kamil Jankech

Foto: Alena Mačusová

O otcovi Kamilovi naplno platia slová pápeža Františka, že „voňal za svojimi ovečkami“.

Mal zvláštny dar empatie, zdokonalený a zveľaďovaný spiritualitou jednoty a láskou k Hnutiu fokoláre.

stahoval i otec Bartolomej Urbanec, ktorý sa o spoločenstve vyjadril: „Otec Kamil bol v rokoch 1968 – 1973 v Prešove kaplánom, spolu s otcom Tiborom Umstädterom a s otcom Pavlom Drábom. Tento čas niektorí nazvali aj zlatým vekom Prešova. Najmä pre krásne spoločenstvo a vzájomnú spoluprácu týchto kňazov a tiež s veriacimi laikmi. Ja som bol v tom čase mimo pastorácie, ale rád som tam chodieval. Často k nám chodievala talianska fokolarínka Tereza Cifaldiová, ktorá do spoločenstva vnášala ducha spirituality. Tam začala s Kamilom tá blízkosť, na ktorú sme nadviazali v Bardejovských Kúpeľoch.“

Ukázalo sa potrebné, aby otec Kamil dostal pomoc a aby tam aj ostal spolupracovať pri finišovaní stavby. Otec arcibiskup našiel vhodného riaditeľa novovzniknutého penziónu Augustineum v osobe otca Petra Obšitníka a združil kňazskú komunitu Augustinea. Konajú sa tam duchovné cvičenia, formálne stretnutia a konferencie, ale aj dovolenkové a kúpeľné pobyty v spolupráci s Arcibiskupským úradom, Katechetickým strediskom, Kňazským seminárom, s rehoľami, hnutiami a ďalšími inštitúciami.

Za šesťdesiat tri rokov života na východe sa otcovi Kamilovi dostalo uznania aj od občianskych autorít. Od vedenia rodnej obce Trebatice dostal čestné občianstvo (2013), dostal tiež Cenu primátora mesta Bardejov (2016) a čestné občianstvo obce Zborov (2022).

Otec Kamil bol človek blízky každému, vnímavý na potreby druhých, človek vzťahov a citlivý na jednotu. Rád vysluhoval sviatosť zmierenia, dlhé hodiny sedel v spovednici a čakal na penitentov. Hovoril: „Lekári liečia telo a my tu v kúpeľoch liečime dušu. Mal schopnosť počúvať. Nikto nie sme bez chýb, a otec Kamil vedel uznať vlastný nedostatok a povedať aj slovo na ospravedlnenie

Svoju vďaku za dar života i kňazstva Mons. Kamila Jankecha vyjadrili veriaci pri pohrebných obradoch a svätej omši v Kostole Povýšenia Svätého kríža v Bardejovských kúpeľoch, ktorej predsedal J. E. Mons. Bernard Bober, košický arcibiskup a metropolita, a na svätej omši v Kostole sv. Martina v Lipanoch, ktorej predsedal J. E. Mons. Marek Forgáč, košický pomocný biskup. Dočasným miestom odpočinku sa mu stal podľa poslednej vôle cintorín v Lipanoch.

Annamária sa s úsmevom pozrie na manžela, s výzvou, aby prehovoril. „Život v citadele ma mení od prvej chvíle,“ začína Marek.

Paolo Loriga

Marek a Annamária: objaviť to, čo má v živote skutočnú hodnotu

Prišli v septembri absolvovať školu pre rodiny a spolu s dvoma deťmi sa ponorili do života v citadele. Rozhodnutie ísť do Loppiana nebolo jednoduché, no jedno konkrétne znamenie rozptýlilo všetky pochybnosti.

Päťročný Tibor veselo beží, aby ma pozdravil a podal mi ruku. Dorota, ktorá má tri roky, prejavuje svoju počiatočnú plachosť a pomaly sa približuje. Je však odhodlaná ísť a privítať hosta, na ktorého obaja tak netrpezlivo čakali, že poobede nechceli ísť spať. Po taliansky trochu rozumejú a vedia aj pár fráz vďaka tomu, že chodia do materskej škôlky a popoludní sa hrávajú s piatimi rovesníkmi z iných rodín v Škole Loreto. Prišli sem v septembri minulého roka zo Slovenska, z Banskej Bystrice, s otcom Marekom a mamou Annamáriou. Prekonali cestu dlhú 1100 kilometrov. Odchod do Loppiana bol náročný aj pre obe deti. Rodičia opustili byt, ktorý mali v prenájme, veľa vecí darovali a ďalšie veci odovzdali príbuzným a priateľom. Milovaný bicykel bol poslednou vecou, ktorú Tibor zanechal kamarátovi. A prvým darom, ktorý našiel po príchode do Loppiana, bol práve bicykel.

Annamária a Marek tu zostanú do júna. Pochádzajú z kresťanských rodín a angažovali sa vo farnosti. Ona prehľadala spiritualitu jednoty v roku 2013, keď prišla do Loppiana na Školu Gen. Keď sa pred šiestimi rokmi vzali, pomaly v nich zrela myšlienka stráviť rok v citadele. Marek vedel o Hnutí fokoláre len málo a pri takejto perspektíve... „som hneď videl všetky riziká a negatívne stránky“, rozpráva s istým úsmevom. „Kontaktovali sme rodiny, ktoré už absolvovali Školu Loreto. Manželské páry zo Slovenska nám sľúbili všestrannú pomoc a uisťovali nás, že skúsenosť z Loppiana bude aj pre nás jedinečná.“

Priznáva: „Pri rozhodovaní sme sa už necítili osamelí, no napriek tomu som nebol presvedčený, že chcem tento krok urobiť,“ a dodáva: „Nechcel som

opustiť prácu, ktorá ma bavila.“ Marek je totiž fotograf a tvorca obsahu pre sociálne siete. Vtedy ho Annamária, učiteľka angličtiny a hudby na základnej škole, ktorá bola na materskej dovolenke, upokojovala: „V poriadku, nepôjdeme.“ Marekovi to však nedalo spávať, a tak sa striedali „Nie“, „Áno“ a „Áno“, „Nie“.

Katechézy pápeža Františka o rozlišovaní boli pre nich osobitnou pomocou na ich ceste, až do tej miery, že Marek sa obrátil na Boha: „Ak chceš, aby sme išli do Loppiana, daj mi, prosím, prácu, ktorú budem môcť vykonávať aj odtiaľ. A krátko pred odchodom som našiel nie jednu, ale dve práce. Bolo to jasné znamenie, že Boh nás chcel v citadele, hoci som presne nevedel, kam ideme.“ Annamária dodáva: „Napriek všetkým neistotám sme cítili veľký pokoj, keď sme odovzdávali kľúče od nášho bytu. Naložili sme celý náš život do auta a vyrazili sme.“

Ľutujete toto rozhodnutie po šiestich mesiacoch v Loppiane? Annamária sa s úsmevom pozrie na manželku s výzvou, aby prehovoril. „Život v citadele ma mení od prvej chvíle,“ začína Marek. „Príklad Chiary Lubichovej, milovať ako prvý ma každý deň povzbudzuje. Tu máme viac času byť spolu ako pár aj ako rodina. Mnohé témy, ktoré sa preberajú v Škole Loreto, život v citadele, životné cesty ľudí, ktorých tu spoznáваме, ma veľmi obohacujú a dávajú mi väčšiu slobodu. Je tu veľa vzácných ľudí a byť s nimi je potešením a odpočinkom pre dušu. Objavujeme, čo v živote má hodnotu.“ Marek sa obráti na Annamáriu: „A ty?“

„Aj ja to tak cítim. Lepšie chápem Mareka, môžem ho viac poznať a milovať. Sme pokojnejší, bez veľkých starostí, v prostredí, ktoré veľmi pomáha zostať pri podstatnom a žiť v prítomnosti.“

Mária Kostyálová

Alkoholizmus, potrat, rozbité vzťahy. Hospicová sestra hovorí o tom, čo pred smrťou najviac ľutujeme

Pred sedemnástimi rokmi dala výpoveď v nemocnici a začala prichádzať za umierajúcimi domov. Po rokoch práce pre domáci hospic videla, ako sa ľudia cez utrpenie menia a začínajú vnímať veci, ktoré my v bežnom zhone prehliadame. Jana Sieberová hovorí o tom, čo ľudia pred smrťou najviac ľutujú, prečo aj ateisti na konci života hľadajú Boha a čo sa o živote naučíme až vtedy, keď pred smrťou prestaneme utekať.

Čo vás priviedlo k myšlienke domáceho hospicu?

Bolo to utrpenie ľudí, ktorých som stretávala ako zdravotná sestra v nemocnici. Umierali v bolestiach, často bez pravdivých informácií o svojom stave, v samote, skrytí za plentou. Ako mladá sestra som však vôbec nevedela, ako by som im mohla pomôcť. Zlom prišiel v roku 2002, keď náš štrnásťročný syn ochrnul a lekári nám povedali, že mu ostávajú posledné chvíle života.

Vtedy som mala možnosť zažívať utrpenie z druhej strany – z pozície matky, ktorej umiera dieťa. Odmietla som odísť domov a zostala som pri jeho lôžku počas rozhodujúcich 48 hodín. Prešla som si všetkými fázami – šokom, vytesnením, strachom až po zvláštny pokoj, že to všetko má nejaký hlbší zmysel.

Syn sa napokon čiastočne uzdravil, no táto skúsenosť ma navždy zmenila. Rozhodla som sa založiť domáci hospic. Netušila som však, kde začať. Bola som len jednou z tisícok zdravotných sestier a na takúto úlohu som sa vôbec necítila. No dnes už viem, že keď človek na niečo dozrie a je vnútorne pripravený, príde chvíľa, keď sa už nedá cúvnuť.

Čo bolo tou zlomovou chvíľou?

Keď v jeden večer na operačnú sálu priviezli mladú ženu, ktorej sa vrátila rakovina jazyka. Po ťažkej liečbe

bolo zrejmé, že pred sebou nemá veľa času. Zostala som pri nej sama a ona sa ma opýtala: „Sestra, prečo existuje smrť? Je to také nespravodlivé. Manžel nás opustil a ja sama vychovávam dvoch synov. Čo s nimi bude, keď zomriem?“

Jej slová sa ma hlboko dotkli. V tej chvíli som si povedala, že dám výpoveď a obetujem svoj život službe umierajúcim. Ona zastúpila stovky ľudí, pri ktorých som mohla byť počas sedemnástich rokov. Sprevádzala som pacientov vo veku od roka a pol až po 102 rokov. A za túto cestu som nesmierne vďačná.

Čím sa domáci hospic líši od umierania v nemocnici?

Je jedinečný práve v tom, že umierajúci zostáva vo svojom známom prostredí. Má pri sebe svoje knihy, svoju kuchyňu, svojho psa, výhľad na rozkvitnuté muškáty. Je doma a služba prichádza za ním – príde lekár, sestra, sociálny pracovník, psychoterapeut či kňaz. Naším cieľom je umožniť človeku zostať tam, kde sa cíti prirodzene a šťastne.

Väčšina ľudí by si priala zomierať doma, no nie vždy to okolnosti dovoľia. Často sú narušené rodinné vzťahy, blízki spolu nekomunikujú alebo sa nevedia dohodnúť, kto sa o umierajúceho postará. A to dokáže spôsobiť človeku na konci života veľkú bolesť.

Jana Sieberová sa rozhodla obetovať svoj život službe umierajúcim.
Foto: archív Jany Sieberovej

Človek spokorou vie, že starnutie príde
a nedá sa zastaviť, dá sa len prijať.

Ako reagujú ľudia, keď sa dozvedia, že ich stav je nezvratný?

Ako prvé prichádza šok. Mnohí tomu nechcú veriť a ešte dúfajú, že sa budú liečiť ďalej. Niektorí muži mi hovorili, že keď sa tú správu dozvedeli, opili sa a nechceli o tom hovoriť ani s rodinou. Ženy väčšinou plačú, potrebujú tie emócie pustiť.

Potom sa ľudia rozhodnú odovzdať blízkym to najlepšie zo seba. Mamy písali dcéram recepty na koláče, otcovia odovzdávali synom starostlivosť o dom či záhradu. Keď zariadia praktické veci, zamerajú sa na vzťahy. Vynárajú sa im spomienky na ľudí, ktorým ublížili, a veľmi túžia po odpustení a zmierení.

Títo ľudia sa cez utrpenie hlboko menia – sú pokorní, jemní a citliví. Vždy hovorím, že umierajúci sú tí najkrajší ľudia na svete. Sú to ľudia, ktorí sa naučili niešť svoj kríž a napokon obdarúvajú nás, ktorí k nim prichádzame.

Je človek na konci života viac otvorený pre duchovno?

Áno. Pri lôžkach umierajúcich som sa stretávala s rôznymi formami ezoteriky, ktorá mnohým nahrádzala spiritualitu. Na konci života sa však ukazuje, že ezoterika neprináša pokoj ani odpoveď na hlbokú existenciálnu úzkosť. Keď človek vie, že sa blíži koniec, začína si klásť iné otázky.

Hovorí o veciach, ktoré ho ťažia – o alkoholizme, násilí, potratoch, rozbitých vzťahoch alebo o tom, že opustil rodinu. Túži po úľave, ale najmä po odpustení. Na konci života mu postupne vypadáva z rúk všetko, čoho sa dovedy držal – zdravie, sila, práca, istoty aj plány.

A práve v tej chvíli sa otvára priestor pre Boha. Ja to nazývam nesvietostné sprevádzanie – citlivo kráčať s človekom tam, kde práve je, počúvať ho a prinášať mu nádej. Naskytajú sa mi spontánne nočné rozhovory. Prídem podať liek proti bolesti a človek mi povie: „Tretiu noc nespím. Premýšľam, čo bude po smrti. A bojím sa toho.“

V takých chvíľach sa dotýkame toho, že život nie je len v našich rukách. Niekedy stačí, keď poviem: „Ja verím, že život pokračuje,“ a človek sa upokojí. Veľakrát sa mi stalo, že po takomto rozhovore človek pokojne zomrel, hoci nebol pokrstený. Myslím si, že preto, lebo do jeho posledných chvíľ vstúpila nádej.

Zomiera sa veriacim ľudom ľahšie?

Vo všeobecnosti áno. Nie je v nich toľko strachu z toho, čo bude. Ľahšie prichádzajú k odpusteniu a vedia, že smrť nemá posledné slovo. Nikdy nezabudnem na hlboko veriacu pani doktorku, ktorá hovorila: „Janičko, ja

sa už teším na Pannu Máriu.“ Jej vnuk si ju vzal domov, hoci s manželkou boli neveriaci.

Postupne sa však okolo nej začala zjednocovať celá rodina. Tí, ktorí spolu predtým veľmi nehovorili, prichádzali, zmierovali sa a zostávali pri nej. Jeden zo synov sa k nej dokonca nastahoval a spával vedľa nej. Ona sama hovorila, že Bibliu ani náboženské rádio už nepotrebuje, lebo Božiu blízkosť prežíva priamo v sebe. Zomrela pokojne, obklopená širokou rodinou.

Aké sú najväčšie strachy ľudí na konci života?

Veľmi často je to strach z fyzickej bolesti a z toho, ako bude umieranie vyzeráť. Iní sa pýtajú, či pri nich niekto bude a nezostanú sami. Veľkým strachom je aj obava o blízkych – človek v tých chvíľach nemyslí len na seba, ale veľmi silno na tých, ktorých miluje. Zaujímavé je, že niekedy akoby umierajúci čakali na konkrétnu chvíľu.

Zažila som pacientku, ktorá sa držala pri živote, kým sa jej dcére nenarodilo dieťa. Keď jej povedali, že sa jej narodil vnuk, do dvoch hodín pokojne zomrela. Je v tom veľké tajomstvo, do ktorého úplne nevidíme – no po rokoch pri umierajúcich mám pocit, že človek si chvíľu odchodu vie do istej miery načasovať.

Majú ľudia pred smrťou ešte nejaké prania?

Áno. Ľudia sa napríklad túžia vrátiť na miesto, kde prežili niečo dôležité – kde dostali prvú pusú alebo prežili krásne obdobie. Pamätám si na jedného mladého športovca, ktorý si chcel ešte pred smrťou skočiť bungee jumping – povzbudili sme ho, aby to urobil, kým ešte môže.

A nikdy nezabudnem na ženu, ktorá celý život varila pre celú rodinu. Pred smrťou sa chcela rozlúčiť so svojou kuchynou. Hladila linku, rúru aj chladničku a hovorila: „Toto bol môj životný priestor. Tu som bola šťastná, lebo som tvorila niečo pre druhých.“

Čo ľudia pred smrťou najviac ľutujú?

Najviac ich trápi, keď ublížili druhému človeku alebo prerušili vzťah s niekým blízkym. Keď prestali hovoriť so svojou mamou, roky nekomunikovali s otcom, bratom či sestrou. Práve tie najbližšie vzťahy bývajú na konci života najcitlivejšie. Hovorila: „Život je taký krátky. Keby som to bol vedel skôr, odpustil by som.“ A uvedomia si, že ich vlastné deti prišli o babičku či dedka kvôli starej nevraživosti. Niekedy sa k sebe vracia až v starobe, no bolesť z premárneného času zostáva. Umieranie ukáže celý život v pravde. Môžeme podať ruku k zmiereniu, ale druhá strana má stále slobodu ju odmietnuť. Volala som napríklad dospelému synovi od umierajúceho otca, no syn odmietol prísť, lebo sa stále

nepreniesol cez staré zranenie. Otec upadol do bezvedomia a zomrel. V takých chvíľach si človek uvedomí, akú silu má neodpustenie a že nie všetko sa dá na konci života ešte napraviť.

Prečo spoločnosť vytesňuje smrť?

Lebo nechceme ukazovať bezmocnosť. Bezvládnosť a slabosť nám pripadajú nedôstojné, akoby nepatri-li k životu. Pritom pravda je opačná – práve bezmocní a krehkí ľudia bývajú pre nás živých veľkým darom. Žijeme v spoločnosti nastavenej na výkon – aj od seniorov sa očakáva, že budú neustále fit. A preto sa starnutie javí ako zlyhanie, nie ako prirodzená súčasť života.

Človek s pokorou vie, že starnutie príde a nedá sa zastaviť, dá sa len prijať. Napokon zisťujeme, že nejde o to, koľko výkonov podáme alebo o koľko si predĺžime život. Dôležitejšie je, či sa z nás stávajú pokorní, múdri a láskaví ľudia, ktorí priťahujú druhých, aby sa zaujímali o ich príbeh a chceli byť v ich blízkosti.

Zároveň sa z nášho života vytrácajú rituály lúčenia. Smrť sme odsunuli bokom a nechceme ju vidieť. Pritom potreba rozlúčiť sa je v nás hlboko zakorenená – vidíme to v každej kultúre. Kedysi k zosnulému prišiel domov kňaz, susedia, rodina. Zvonili zvony, šlo sa do kostola, na cintorín a všetci sa stretli v pohostinstve až do rána.

Dnes je všetko rýchlejšie a úspornejšie. Aj smrť sa skracuje a odbavuje. A pritom sa oberáme o pokoj, ktorý môže priniesť dôstojná rozlúčka. Keď človek týmto rozlúčkovým procesom prejde, prežíva pokoj, že pre svojho blízkeho urobil všetko, čo mohol. Keď sa to nestane, smútok v ľuďoch niekedy zostáva dlho nezahojený.

Čo si môžeme vziať do života, aby sme žili vedomejšie?

Uvedomenie, že každý deň môže byť tým posledným. Preto je dôležité žiť naplno prítomný okamih a neodkladať život na neskôr. Uvedomiť si, že aj keď nemáme dobrú náladu a vonku prší, stále je to deň, ktorý nám bol darovaný. Len keď pochopíme, akým darom je život, začneme ho žiť inak – vedomejšie, vďačnejšie a viac naplno. Veľké misie dnes často nie sú ďaleko od nás, ale priamo v našich rodinách a spoločenstvách. Niekedy stačí všimnúť si susedku, ktorá je smutná, alebo priateľa, ktorý potrebuje povzbudivé slovo.

Nemusíme robiť veľké veci. Práve pomoc druhému človeku môže naplniť deň viac než čokoľvek iné. A možno práve tak sa učíme skutočne žiť – s otvoreným srdcom, bez zbytočného lipnutia na tom, že všetko musí byť podľa našich predstáv.

Petr Štěpán · text a ilustrácia

Nechcem ťa stratiť

Nechcem ťa stratiť, už nie, už nemám čas. Nechcem ho premrhať, hlúpo míňať na veci bez hodnoty. Už som stratil dosť. Otáčal som sa za príznakmi, jarmočným krikom sveta, návnadami zmyslov i rozumu, lacným tovarom z internetu. Ak som neprepadol rozmaru a pôžitkárstvu, tak len zo strachu z tejto straty. Zo straty tvojej blízkosti, Bože, ktorú nie je možné ničím si zaistiť. Ani sľubmi, pobožnosťami či dlhými modlitbami. Na moje nešťastie sa mi nestali kľúčom k tvojim dverám, lebo mi ťa uzatvárajú do slovných formuliek a gest. Ako zmieriť jednotvárne liturgie, unavenú, zarmútenú zbožnosť, s tebou, ktorý si stvoril svet, prírodu, človeka... Bytie, ktoré nás obklopuje a ktorému si vtlačil znamenie krásy.

Nechcem ťa stratiť kvôli strachu, ktorý ma ovládne takmer každé ráno, keď musím premýšľať o budúcnosti našich detí a vnúčat. O budúcnosti, ktorú nevidím, ktorú sme im bez výčitiek vzali. O hrozbách všetkého druhu, o posadnutosti novodobých bojovníkov... Nikto mi to nevysvetlí, hoci o tom stále hovoria.

Nikto nepozná východisko, nikto mi nevráti pokoj do duše, len tvoja blízkosť bez slov.

Nechcem ťa stratiť a len preto som opatrný. Dávam pozor, vyberám si, na čo sa pozerám, čo počúvam, o čom premýšľam. Lebo oči a myseľ sa ľahko zaplnia bahnom vulgárnosti a drzej neúcty. Nečistota a faloš mi ťa vzdalujú, a preto, len preto, začínam chápať zmysel askézy, hoci som od nej na míle vzdialený.

Nechcem ťa stratiť, a preto sa prepadám do ticha. Nevieť sa úplne utíšiť, ale vábenie je silné. Konečne zmĺknuť, odložiť myšlienky, formulácie, predstavy. Len byť. Prerušiť kolotoč výkonov a zásluh, práce a odmeny. Štýl, ktorý preniká aj do náboženského života. Konať, neúnavne potvrdzovať identitu kresťana, byť na výške svojho poslania... Našťastie si blízko aj v tomto mojom plahočení, blízko mojej slabosti. A keď sa niekedy zastavím, alebo som zastavený, vedieš ma na osamelé miesto. Tam, kde môžem byť pred tvojou tvárou a dozvedať sa, kto som, prečo som a kam idem. Spočinutie. Prítomnosť v náručí večnosti.

O svoje skúsenosti a názory sa s účastníkmi podelili aj známe osobnosti verejného života vrátane bývalého premiéra Slovenskej republiky Eduarda Hegera.

Európska únia v praxi

Zdroj: <https://skolasvr.edupage.org/news>

Študenti 3.BG a septimy Spojenej školy Svätej rodiny v Bratislave, ktorí navštevujú seminár z občianskej náuky, sa zúčastnili na niekoľkodňovom pobyte v Bruseli v rámci medzinárodného programu *Together for Europe*. Počas tejto cesty mali možnosť nielen spoznať hlavné mesto Belgicka a európske inštitúcie, ale najmä lepšie pochopiť prácu Európskej únie a občianskej spoločnosti priamo v praxi.

Program odštartoval stretnutiami s mladými ľuďmi z rôznych krajín Európy. Účastníci sa navzájom zoznámali, diskutovali o témach, ktoré ovplyvňujú súčasnú Európu, a nadväzovali nové priateľstvá. Zaujímavou súčasťou programu bola aj návšteva múzea House of European History, kde sa študenti dozvedeli viac o spoločných dejinách európskych národov aj o udalostiach, ktoré formovali dnešnú Európu.

Počas pobytu sa konali viaceré workshopy a diskusie zamerané na budúcnosť Európy, úlohu mladých ľudí v spoločnosti, európske hodnoty či spoluprácu medzi generáciami. O svoje skúsenosti a názory sa s účastníkmi podelili aj známe osobnosti verejného života vrátane bývalého premiéra Slovenskej republiky Eduarda Hegera. Veľa sa hovorilo o demokracii, aktívnom občianstve a dôležitosti otvoreného dialógu medzi ľuďmi s rôznymi názormi.

Jednou z najzaujímavejších častí pobytu bola projektová práca z občianskej náuky. Študenti pripravovali rozhovory s hosťami zapojenými do programu *Together for Europe*. Jedna skupina dostala príležitosť stretnúť sa s europoslankyňou Míriam Lexmann priamo v jej kancelárii v Európskom parlamente. Rozprávali sa o fungovaní Európskej únie, možnostiach pre mladých ľudí, migrácii, rozdelení spoločnosti či postavení žien v dnešnom svete. Vďaka tomuto rozhovoru získali lepší pohľad na prácu europoslancu a mohli sa pýtať na témy, ktoré ich zaujímali.

Vrcholom celého programu bola návšteva Európskeho parlamentu. Študenti sa zúčastnili na prednáškach a diskusiách venovaných budúcnosti Európy a aktuálnym výzvam, ktorým Európska únia čelí. Počas programu sa veľa diskutovalo aj o tom, akú úlohu majú mladí ľudia v budúcnosti Európy a ako sa môžu aktívne zapájať do diania v spoločnosti. Účastníci mali možnosť vymieňať si názory s odborníkmi, politikmi a mladými ľuďmi z rôznych krajín Európy.

Popri oficiálnom programe si účastníci našli čas aj na objavovanie Bruselu. Prešli sa historickým centrom mesta, spoznali jeho pamiatky, kultúru a vychutnali si atmosféru mesta.

Pobyt v Bruseli bol pre všetkých veľkým prínosom, umožnil študentom vidieť prácu európskych inštitúcií a fungovanie demokracie na vlastné oči a uvedomiť si, že občianska náuka nie je len predmet v škole, ale aj súčasť každodenného života.

Študenti pripravovali rozhovory s hosťami zapojenými do programu *Together for Europe*. Rozprávali sa o fungovaní Európskej únie, možnostiach pre mladých ľudí, migrácii, rozdelení spoločnosti či postavení žien v dnešnom svete.

Účastníci formačnej školy pre gen 2 zo Slovenska a z Čiech na svojom záverečnom stretnutí v Bratislave

Alžbeta Lukáčová

Kráčať k Bohu *spolu*

Začiatkom školského roka 2025 sa nám chlapcom a dievčatám gen ponúkla jedinečná príležitosť zúčastniť sa na formačnej škole pre gen 2. Viacerí z nás sa veľmi potešili. Už dlhší čas sme túžili prehĺbiť si vieru, vzájomné vzťahy aj život gen. Chceli sme lepšie spoznať body kolektívnej spirituality a zároveň rásť v živote jednoty. Evanjelium, ktoré Chiara Lubichová skloňovala najrôznejšími spôsobmi, zhrnula do dvanástich bodov: Boh Láska, Božia vôľa, Božie slovo, láska k blížnemu, nové prikázanie, Eucharistia, dar jednoty, ukrižovaný a opustený Ježiš, Mária, Cirkev – spoločenstvo, Duch Svätý, Ježiš medzi nami.

Foto: Benjamín Lapoš

Školu sme otvorili spoločným víkendom s českými gen v Prahe-Vinoři v septembri. Bol to čas plný hier, spoznávania sa a prehlbovania sa v spiritualite, ako aj príležitosť nechať sa osloviť skúsenosťou a životom Chiary.

Počas roka sme každý mesiac mávali – slovenský a český gen – jednoduchové stretnutia paralelne. Zakaždým sme sa venovali inému bodu spirituality. Čítali sme zamyslenia, ktoré pre nás pripravil fokolarín kňaz Jirka Kratochvíl, rozprávali sme si skúsenosti a vzájomne sme sa delili o postrehy zo života. Týmito sobotnými stretnutiami nás sprevádzali manželia Eva a Dávid Sládečkovci, za čo sme im veľmi vďační. Keďže zostava gen, ktorí mohli prísť, bola zakaždým trochu iná a menila sa, prinášalo to so sebou istú pestrosť a slobodu. Napriek rôznorodosti sme mohli prežívať ozajstnú jednotu a dynamiku skupiny, ktorá nás vždy znovu privádzala k vzájomnej láske.

Ročnú formačnú školu gen 2 sme zakončili opäť spoločným víkendom s českými gen, tentoraz u nás na Slovensku – v Bratislave. Stretli sme sa posledný májový víkend. Strávili sme spolu pekné chvíle a prebrali sme posledné dva body spirituality jednoty. Tentoraz však s jednou nezvyčajnou, no veľmi špeciálnou uda-

lostou. Naše pozvanie prijal a svojou múdrosťou fokolarína kňaza, filozofa a teológa nás obohatil Ješús Morán, bývalý spoluprezident Hnutia fokoláre. Hoci jeho návšteva Slovenska netrvala dlho, rozhodol sa s nami stráviť celý program vrátane piatkového večera a zoznamovacích hier.

V sobotu sme sa venovali Eucharistii. Ješús nám priblížil tajomstvo Eucharistie a svoj osobný vzťah k nej. Hoci ide o ťažko pochopiteľné tajomstvo, vďaka našim vzácnym učiteľom sa nám otvoril nový uhol pohľadu, ktorý mnohým z nás pomohol hlbšie pochopiť Eucharistiu ako univerzálny prostriedok na budovanie jednoty a pokoja. Ješúsovi sme následne položili niekoľko otázok a dostali sme jedinečné a úprimné odpovede.

Poobedie sme strávili v uliciach Starého Mesta, kde sme hrali „scavenger hunt“ – hru založenú na plnení rôznych úloh v skupinách. Videá a fotografie z hry sme si neskôr spoločne pozreli na plátne a uvedomili si, koľko čistej radosti sme za taký krátky čas zažili. Ješús to komentoval, že hoci sme to počas hry možno nevnímali, ľuďom v meste sme ukázali, ako sa dá žiť jednota, bratstvo a vzájomná láska.

Posledným, ešte neprebratým bodom kolektívnej spirituality bola Mária. Tému sme sa venovali v nedeľu. Úprimne, môj vzťah k Panne Márii bol dovtedy celkom biedny. No po vypočutí zamyslenia a Ješússoho pohľadu na Máriu sa vo mne veľa zmenilo. Prostredníctvom Panny Márie sa nám Ježiš dokázal priblížiť nielen ako Boh, ale aj ako človek. A práve cez poznanie Ježiša sa buduje vzťah k Márii, ktorá trpezlivo stála po jeho boku za čias apoštolov – a rovnako stojí dnes aj pri nás. Podobnú skúsenosť mali viacerí z nás. Ješús nám tiež rozprával o svojich spomienkach na Chiaru Lubichovú a podelil sa s nami o mnohé hlboké skúsenosti zo svojho života. Jeho prítomnosť bola pre nás darom a z víkendu sme si odniesli veľa podnetov, povzbudení a pokoja do každodenného života. A hoci by sme aj zabudli na jeho slová, ďalej budeme čerpať zo živého pocitu, čo nám po tomto víkende ostal v duši.

Pre mňa osobne bol najväčším obohatením jednoduchý rozhovor s Ješúsom, vďaka ktorému som pochopila, čo sa mi Pán snažil počas celého roka formačnej školy povedať. Aj vďaka povzbudeniam Evy a Dávida som sa nanovo rozhodla pre život gen. Hoci tento rok nebol pre mňa jednoduchý, bol popretkávaný krásnymi okamihmi zo stretnutí, pokojom a množstvom milostí, za ktoré som veľmi vďačná.

Formačná škola nám všetkým pomohla znovu objaviť krásu života v jednote, dôležitosť vzájomných vzťahov a túžbu kráčať bližšie k Bohu spolu.

Piero Coda

Chiara Lubichová: Paradiso '49

Talianske vydavateľstvo Città Nuova v novom vydaní knihy *Paradiso '49 (Raj 1949)* po prvý raz prináša ucelené svedectvo o mystickej skúsenosti Chiary Lubichovej. Redakčne publikáciu pripravili Anna Sgarigliová a Piero Coda, ktorý spracoval aj jej predstavenie.

Máme v rukách a súčasne je dostupný aj na trhu najnovší zväzok, v ktorom je zhromaždené všetko, čo Chiara Lubichová písomne zaznamenala o svojom mystickom zážitku *Paradiso '49*. Text nového vydania je v mnohých ohľadoch jedinečný a určite vyvolá živý ohlas. Predovšetkým preto, že po prvý raz sprístupňuje širokej verejnosti, otvorene a bez obmedzujúcej selekcie, finálny zdroj kresťanského dobrodružstva, ktoré Chiaru zaradilo medzi najvýznačnejšie osobnosti druhej polovice 20. storočia. Odovzdala nám dedičstvo, ktoré ešte z veľkej časti čaká na svoje preskúmanie a realizáciu.

Áno, máme tu finálny zdroj: nie je výsledkom jej predstavivosti – akokoľvek geniálnej – a ani len mimoriadnej inšpirácie, ktorú dostala. Je to niečo viac, niečo iné. Filozof Jean-Luc Marion píše – niečo, čo prichádza *d'ailleurs*: z toho „odinakiaľ“, ktoré nám bolo v Ježišovi dané raz a navždy „zvnútra“ a „zdola“ a tento príbeh žijeme, s jeho veľkolepými a neuveriteľnými prejavmi a prekvapeniami i s jeho dramatickými a znepokojujúcimi skúškami.

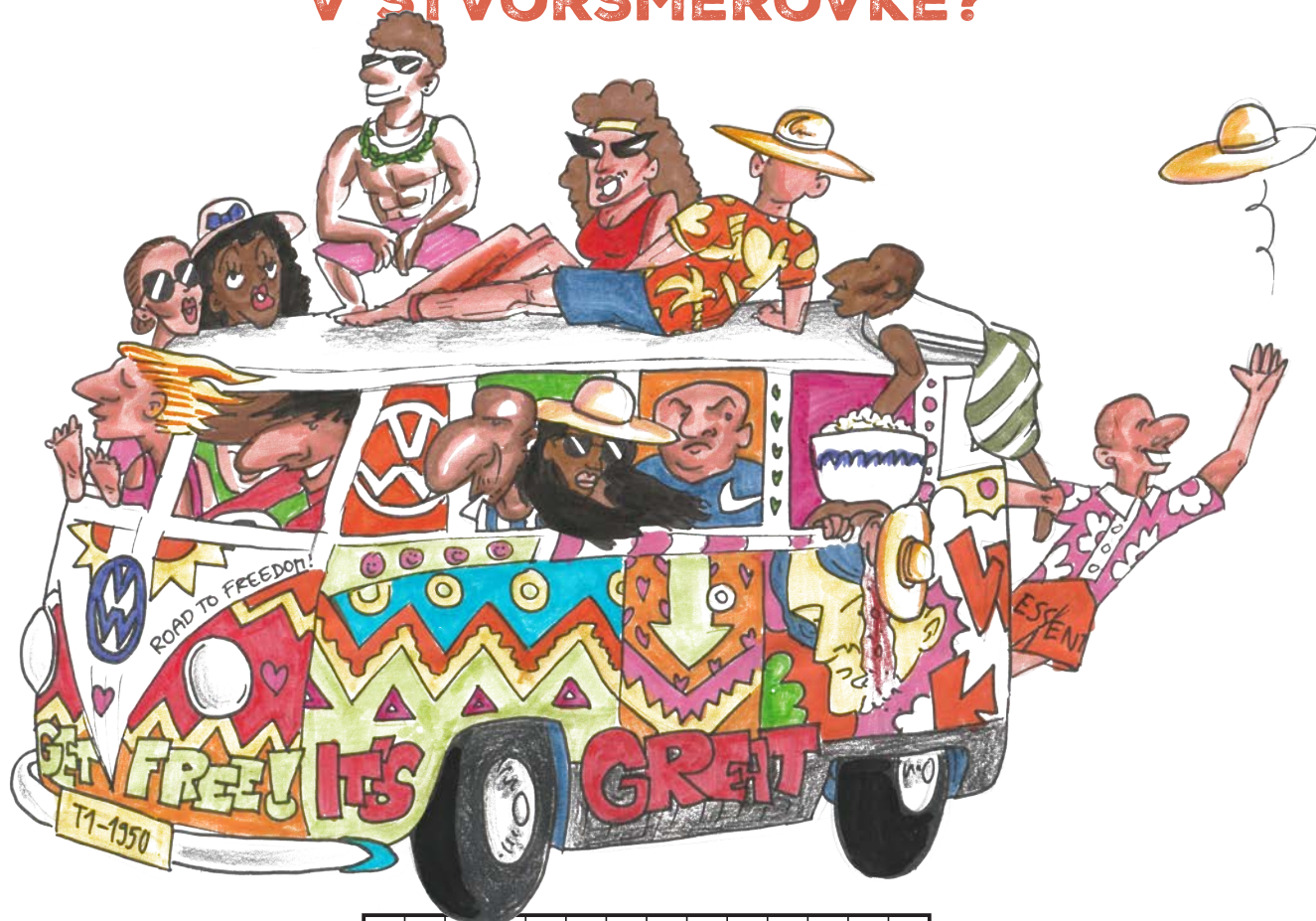
Dejiny Cirkvi v priebehu storočí zažívali a dobre poznajú vždy nové a nové zjavovanie sa Ježiša, tak ako to sám slúbil: „A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“ Je to udalosť, ktorá je zakaždým nepredvídateľná a prekvapujúca. Je totiž dielom Ducha, ktorý je ako vietor... „veje, kam chce; počuješ jeho šum,

ale nevieš, odkiaľ prichádza a kam ide“. Zároveň je však rozpoznateľný a obdivuhodný a s úctou prijímaný.

Paradiso '49, ešte raz a v doteraz nepublikovanej forme, je bezprostredným a verným svedectvom. Jeho primárna hodnota spočíva práve v tom. A musíme byť Chiare nesmierne vďační, že sa to nakoniec – po dôkladnom overení, že všetko je v súlade s vierou Cirkvi – rozhodla darovať. Považovala to za niečo veľmi cenné a cítila za to svoju zodpovednosť: práve ako za dar, ktorý dal Boh nielen jej, ale pre všetkých. Odtiaľto pramení druhá hodnota týchto stránok: sú určené stať sa náplňou Máriinho diela. Máriino dielo so svojím charizmatickým DNA vzniklo práve vďaka udalostiam, ktoré sú tu zaznamenané: má sa stať „novými mechmi“, určenými na uchovávanie a veľkorysé šírenie „nového vína“ Ducha, ktorý bol takto zvestovaný pre napredovanie evanjelia dejinami.

Z toho napokon vyplýva tretia a hádam hlavná hodnota tohto spisu: sprístupniť základný zdroj, ktorý vyjadruje, čo pre nás predstavuje Ježiš dnes. Kresťanstvo – ako bolo povedané – ešte len musí rozkvitnúť. A práve tu je výzva v tomto náročnom epochálnom zlome: Ježišovi učeníci sú povolaní žiť v bratskom dialógu so všetkými, ktorí hľadajú pravdu a slúžia spravodlivosti. Naozaj, ešte sme si nepovedali všetko.

NÁJDEŠ LETNÉ SLOVÁ V ŠTVORSMEROVKE?

DOVOLENKA

LETENKA

LIETADLO

TÁBOR

KARAVAN

OSTROV

PLÁŽ

LEHÁTKO

STAN

D	O	V	O	L	E	N	K	A	P	R	O	G	T
O	L	D	D	E	Š	A	G	I	M	M	Z	A	U
P	E	Z	A	T	Ô	Č	O	V	Y	M	S	N	R
Q	T	C	Č	E	O	S	T	R	O	V	A	I	I
R	O	L'	W	N	M	G	Á	R	A	L	T	L	S
S	H	O	F	K	N	C	B	F	S	E	S	Z	T
L	I	E	T	A	D	L	O	I	N	B	E	R	I
Ž	N	Y	N	A	V	A	R	A	K	D	C	M	K
C	S	A	K	M	D	Z	C	V	Á	Ď	Á	Z	A
L	E	R	G	Y	N	I	N	D	Z	Á	R	P	Q
S	T	A	N	N	O	P	R	S	O	M	Q	W	Ž
U	K	L	M	S	U	V	E	N	Í	R	Y	E	Á
R	E	F	G	H	I	J	O	K	T	Á	H	E	L
F	A	B	C	D	M	O	R	E	E	K	O	L	P

SURF

PRÁZDNINY

CESTA

TURISTIKA

ZMRZLINA

SUVENÍRY

HOTEL

MORE

PRIPRAVILI DANIEL A CYRIL TURLÍKOVCI

NOVINKA

Doprajte si jedno pre dušu

Praktické duchovné povzbudenie pre zaneprázdnených otcov. O rodine, práci, vzťahoch a tom, na čom naozaj záleží. Inšpirované stretnutiami *Kňaz s otcami na pive*, pri zrode ktorých stál francúzsky kňaz Raphaël Cournault.

obchod.nm.sk
0911 178 276